

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
AVALIKU ÕIUGUSE OSAKOND

Georgi Džaniašvili

JAGAMISMAJANDUSE MAKSUSTAMINE

Magistritöö

Juhendaja
dr. iur. Lasse Lehis

Tallinn
2018

Sisukord	
SISSEJUHATUS	3
1. Jagamismajanduse olemus	8
1.1. Jagamismajanduse definitsioon	8
1.2. Veebiplatvormi mõiste ja olemus	12
2. Veebiplatvormi osalejate õigussuhted	15
2.1. Platvormipidaja ja teenuseosutaja vahelise õigussuhe vastavus maaklerilepingule.....	18
2.2 Platvormipidaja ja teenusesaja vaheline õigussuhe	23
2.3. Platvormi kasutajate omavaheline õigussuhe (teenusepakkuja ja teenuseosutaja).....	26
2.4. Platvorm kui tööandja.....	29
3.MAKSUDE KOGUMINE JA TASUMINE	41
3.1. Veebiplatvormid ja maksude arvestamine kasutustingimuste järgi.....	41
3.1.1. Airbnb.....	41
3.1.2. Taxify	42
3.2. Veebiplatvorm maksukohustuslane.....	43
3.2.1. Maksukohustuslane maksukorralduseeaduse kohaselt.....	43
3.2.2. Sotsiaalmaks.....	45
3.2.3. Tulumaks	47
3.2.4. Käibemaks	50
KOKKUVÕTTE	62
НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ЭКОНОМИКИ СОВМЕСТНОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ	65
KASUTATUD KIRJANDUS	68
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	73
EUROOPA LIIDU NORMATIIVAKTID.....	73
KASUTATUD TEISTE RIIKIDE NORMATIIVAKTID	74
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	74
Kastutatud Eesti kohtupraktika.....	74
Kastutatud Euroopa Liidu kohtupraktika	74
MUUD ALLIKAD	75

SISSEJUHATUS

Tänapäeval ei saa kedagi üllatada sõnadega „veebiplatvorm“, „innovatsioon“ või „jagamismajandus“. Sotsiaalvõrgustik Facebook¹ või e-kaubandusega tegelev veebiplatvorm Amazon² on juba üle kümne aasta olnud laialdases kasutuses. Kiire arengu ja uue õigussuhte loomise tõttu tekkis vajadus veebiplatvorme reguleerida ja 2016. aasta juunis avaldas Euroopa Komisjon teatise³, kuidas veebiplatvorme reguleerida seoses maksustamise, tarbija- ning sotsiaalkaitsega. Tänapäeval, loovad ettevõtted veebiplatvormid, kus kohtuvad teenuseosutajad potentsiaalsete teenuse saajatega, ning nende vahelise tehingu pealt veebiplatvorm võtab tasu, kui nõ võimaluse eest aasutada veebiplatvormi poolt hallatavat infrastruktuuri.⁴

Veebiplatvormide puhul on tegemist jagamismajandusega. Jagamismajanduse puhul on tegemist ettevõtlusvormiga, mida kasutatakse erinevate nimedega. Kõige enam viidatakse sellele kui jagamismajandusele (*sharing economy*), mille põhiidee on alakasutatud asjade või vahendite jagamine teistega, kas raha eest või tasuta.

Käesolevas magistritöös kasutatakse sõnad veebiplatvorm ja koostööplatvorm ehk ühisplatvorm sünonüümidenä. Koostööplatvorm ehk ühisplatvorm (*collaborative platform*) on infotehnoloogiline lahendus, mis võimaldab kas interneti, mobiilirakenduse või muu sidevõrgustiku vahendusel viia omavahel kokku sarnaste huvidega isikud – muuhulgas ka tööd andvad isikud ja tööd teha tahtvad isikud.⁵

¹ Facebook. Kättesaadav Internetis: <https://www.facebook.com> (22.04.2018).

² Amazon.com. Kättesaadav Internetis : <https://amazon.com> (22.04.2018)

³ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Veebiplatvormid ja digitaalne ühtne turg Euroopa võimalused ja probleemid. COM (2016) 288 final. Brüssel, 25.05.2016. Kättesaadav Internetis: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/ET/1-2016-288-ET-F1-1.PDF> (22.04.2018).

⁴ Crespo, Y. Uber v. Regulation: "Ride-Sharing" Creates a Legal Gray Area. University of Miami Business Law Review, 2015, lk 81. (22.04.2018)

⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Online Platforms and the Digital Single Market, Opportunities and Challenges for Europe, {SWD(2016) 172 final}, Brussels, 25.5.2016 COM(2016) 288 final – <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1466514160026&uri=CELEX:52016DC0288>; (22.04.2018)

Magistritöös keskendutakse küll peaaesjalikult Taxifyle⁶/Uberile⁷ ja Airbnb'le⁸, kuid töös tehtavad järeldused on kohaldatavad ka olemuselt sarnastele veebiplatvormidele. Arvestades, et käesoleval hetkel puudub jagamismajanduse osas nii siseriiklikult kui Euroopa Liidu tasandil ühtne regulatsioon, leiab autor, et teema vajab täiendavat analüüsimist.

Olemata käesoleva magistritöö eesmärgist, võivad esitatud järeldused olla iseenesest aluseks ka ettevõtjate ja riigi vahelisele dialoogile seoses jagamismajanduse maksustamisega kaasnevatele küsimustele.

Maksude maksmisega on seotud kas otseselt või kaudselt iga üksikisik. Maksude kehtestamine ja kogumine on vajalik kogu riigi majanduse toimimiseks, mille kaudu saab mõjutada kogu majanduspoliitika arengut. Jagamismajanduse arenguga mõned jäävad seisukohale, et tegemist võib olla varjatud töösuhtega või ettevõtlusega, mille tulemusel osapooled ei maksa õigesti maksusid. Seadusandja eesmärk on luua majanduskeskkonna tarbeks õiguslik raamistik, millega oleks tagatud ühelt poolt füüsiliste ja juriidiliste isikute võimalikult vaba tegutsemine ja samas teiselt poolt kõigi ühiskonnaliikmete sotsiaalne heaolu.⁹

Euroopa Liidu ühisturu toimimise seisukohast vaadatuna, on oluline, et liikmesriikide ettevõtjaid ei pandaks ebavõrdsesse konkurentsituatsiooni, mis läbi võivad turul tekkida konkurentsimoonutused.

Nii nagu kõikide teiste majandustegevuses osalejate puhul, kehtivad maksustamisnormid ka jagamismajanduses tegutsejate suhtes. Need normid hõlmavad isikliku sissetuleku, ettevõtte tulu, käibe maksustamist ja erilistel juhtudel palgatulu (käsunduslepingu tasu) maksustamist. Siiski on ilmnunud probleeme seoses maksukuulekuse ja maksude sissenõudmisega: esineb raskusi maksumaksjate ja maksustatava tulu väljaselgitamisel, puudub piisav teave teenuseosutajate kohta, ettevõtete agressiivne maksuplaneerimine on digitaalses sektoris süvenenud, ELis kohaldatakse erinevaid maksutavasid ning teabevahetus ei ole piisav.

⁶ <https://taxify.eu> (22.04.2018)

⁷ <https://uber.com>

⁸ <https://airbnb.com>

⁹ G. Reinhold. Füüsilise isiku vastutus juriidilise isiku maksuvõla eest. Bakalaureusetöö. Tartu: TÜ Õigusteaduskond 2012, lk 3.

Ühest küljest tegelevad registreerimata isikud ettevõtlusega ning riigil jääb saamata maksutulu ja teisest küljest on probleemiks jagamismajanduse platvormi vahendusel tekkinud õigussuhete reguleerimatus.

Töö eesmärk on analüüsida kas teenusesaaja ja teenusepakkuja vahelise suhetesse sekkunud kolmas osapool ehk veebiplatvorm muudab kuidagi teenuse osutamise maksustamist ja kas maksu tasumise või kogumise kohustus on ainult teenuseosutajal või ainult veebiplatvormil. Selleks, et töö eesmärki saavutada analüüsib autor, mis suhted on veebiplatvormi ja kasutajate vahel. Kas võib juhtuda, et veebiplatvorm mingil ajal muutub tööandjaks kui jah siis mis tingimustel. Kui me saame aru mis suhted on veebiplatvormi osapoolte vahel, saame vastata järgmisele küsimusele kas veebiplatvorm on kohustatud koguma ning tasuma maksusid platvormi kasutajate asemel. Autor on seisukohal, et ei tohi kõikide jagamismajanduses tegutsevate veebiplatvormide tegevust ühtlustada ning seaduses sätestada või luua praktika, et veebiplatvorm on kohustatud koguma ning tasuma kõik ettenähtud maksud (sh teenusepakkuja ja teenusesaaja eest).

Üks olulisemaid platvormitöö levikule kaasa aidanud tendentse on olnud majanduskriisijärgne tööpuudus, mis sundis inimesi leidma uusi või täiendavaid töövõimalusi. Platvormid aitasid alla suruda vahendatavate teenuste hindu ning seeläbi hoogustada uute teenuste järele tekkinud nõudlust, aidates kaasa jagamismajanduse levikule.

Probleemiks on see, et Eesti seadustes ei ole täpseid tunnuseid ega kriteeriume, et oleks võimalik täpselt öelda mis suhted on veebiplatvormi, teenusepakkuja ja teenusesaaja vahel.

Tänapäeva maksuõiguses on tunnustatud nn majandusliku tõlgendamise reegel, mis tähendab, et maksustamise objektiks olevate majandustehingute tõlgendamisel lähtutakse eelkõige tehingu majanduslikust sisust, mitte juriidilisest vormist. Maksuõiguses on iseseisev õigusharu ning teistes õigusharudes kehtivad definitsioonid ja tõlgendused ei ole maksuseaduste rakendamisel siduvad. Tsiviilõiguses kehtib lepinguvabadus ning lepingupooltel on õigus ise kujundada omavahelisi suhteid, nii nagu nad heaks arvavad. Maksustamisel tuleb lähtuda ühetaolise maksustamise põhimõttest- kui riik on otsustanud maksu kehtestada, siis peavad kõik isikud maksuseaduses ettenähtud asjaolude ilmnemisel ühtemoodi maksu maksma. Tsiviilõigusliku lepingu pooled võivad oma äranägemise järgi kujundada omavahelisi tsiviilõigussuhteid, kuid nad ei saa oma äranägemise järgi kujundada oma maksukohustusi.¹⁰

¹⁰ L.Lehis. Maksuõiguses. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012 lk 49

Maksude objektiks ei ole mitte õigussuhted ega õigustoimingud, vaid majanduslikud sooritused, mis tavaliselt tekivad lepingu täitmisel. Näiteks, käibemaksu puhul, käive ei tähenda lepingut, millega isik võtab omale kohustuse müüa midagi või osutada mingit teenust, vaid käibemaksu objekt on kauba või teenuse reaalne üleandmine. Kui igati korrektne ja kehtiv leping jääb täitmata, siis maksukohustusi ei teki, sest maksuobjekt ei eksisteeri. Kui aga leiab aset reaalse majanduslik sooritus ilma lepingulise suhteta (näiteks kauba üleandmine tühise tehingu alusel, sundvõõrandamine jne), on maksuobjekt olemas ja tekib maksukohustus.

Täiesti autonoomseteks maksuõiguse terminiteks on muutunud „tööandja” ja „töötaja”. Kõikides palgatulu maksustamist puudutavates seadustes kasutatakse neid mõisted läbivalt koondmõistena, mis hõlmab töölepingu alusel töötamist, avalikus teenistuses töötamist, võlaõigusliku lepingu alusel teenuse osutamist ja juriidilise isiku juht- või kontrollorgani liikmena tegutsemist.

Püstitatud eesmärkide saavutamiseks on peaaegjalikult rakendatud võrdlev-süsteemset ja analüütilist uurimismeetodit. Autor on kogunud informatsiooni erinevate riikide jagamismajanduse õigussuhete kvalifitseerimise ning maksustamise regulatsioonide kohta, mida eesmärgipärase tulemuse saavutamiseks võrdles. Magistritöö teemale relevantseid õigusreegleid on tõlgendatud analoogilise ja süstemaatilise meetodi kasutamisel.

Lepinguliste suhete kvalifitseerimiseks ning platvormipidaja maksukohustuste tuvastamiseks, on magistritöö jaotatud kolmeks peatükiks. Esimene peatükk on sissejuhatava tähendusega ning käsitleb jagamismajanduse ning veebiplatvormi mõistet. Arvestades jagamismajanduses osalevate platvormide järjest aktiivsemat iseloomu, peab autor vajalikuks selgitada jagamismajanduse olemust ning toimimisviisi.

Töö teises peatükis autor selgitab ning uuritakse mis õigussuhted tekkivad veebiplatvormi ja tema kasutajate vahel. Nagu eelnevalt oli öeldud, õigussuhete kvalifitseerimise lihtsustamiseks autor keskendub platvormipidaja õigussuhetest oma kasutajatega Airbnb ja Taxify/Uberi näitel. Käesolevas peatükis, autor toob näited erinevate vaidlusasutuste otsused, mis mõjutavad selliste õigussuhete kvalifitseerimise selgumisele.

Töö kolmandas peatükis keskendub autor maksutemaatikale. Autor püüab vastata küsimusele, et kas ning milliseid seadusest ja õigussuhetest tulenevaid maksukohustusi on tegelikult platvormipidajal.

Magistritöö kirjutamisel on uuritud platvormipidaja õigussuhteid, kohustusi ja vastutust oma kasutajatega Eesti õiguse kohaselt. Autor võrdleb õigussuhteid ka Euroopa liidu direktiivide valguses. Käesoleva magistritöö põhiallikateks on Euroopa Liidu Kohtu asjakohane praktika, Euroopa Liidu direktiivid ja neid vastavalt implementeerivad õigusaktid Eestis.

Töö teisesteks allikateks on käesoleva töö kirjutamisel kasutatud nii Eesti kui väliskirjandus, sealhulgas raamatuid, artikleid ja seaduste kommentaare, mis puudutavad nii Eesti kui välisriikide õigust, seadusi ning kohtulahendeid.

Võttes arvesse asjaolu, et jagamismajanduses osalevate platvormide õiguslik reguleerimine on väärselt aktuaalne, on veebiplatvormide õiguslikke küsimusi käsitlev eestikeelne õiguskirjandus autorile teadaolevalt puudulik, mistõttu on töö koostamisel kasutatud peamiselt välisriikide õiguskirjandust. Olenemata asjaolust, et jagamismajandus hõlmab endas mitmeid ärimudeleid, siis käesolev magistritöö piirdub eelkõige majutus- ja transpordisektoriga.

Magistritöös kasutatavad allikad on põhiliselt eesti- kui ka inglisekeelne erialakirjandus, relevantset kohtulahendid ning Eesti Vabariigis kehtivad õigusaktid 2018. aasta seisuga.

1. Jagamismajanduse olemus

1.1. Jagamismajanduse definitsioon

Erinevate mõistete ja definitsioonide analüüsimisel on võimalik mõista jagamismajanduse olemust üldiselt. Jagamismajandus on katusterminiks, mis hõlmab endas mitmeid erinevaid käsitlusi nagu *collaborative consumption*, *collaborative economy*, *peer-to-peer economy*, *access economy*.¹¹ Väide, et jagamismajandus on tänapäeval uus nähtus, on vale. Jagamismajandus on meie ümber olnud kogu aeg. Lühisõnaliselt, jagamismajanduse puhul on oluline, et oleks tarbija või kasutaja ja pakkujavahelised suhted ehk *offert* ja *accept*. Nüüdisaja jagamismajanduse arengule on andnud tõuke eelkõige infotehnoloogia areng. Veebiplatvormil tehingute tegemine on lihtsam ja mugavam. Jagamismajandus on kontseptsioon, mis ühendab erinevad infotehnoloogilised võimalused ühistarbimisega – milleks on kaupade ja teenuste jagamine ning ühine tarbimine läbi internetiplatvormide. Jagamismajandus on uudne majandus-tehnoloogiline fenomen, mis on võimalikuks saanud tänu info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengutele. See fenomen on järsult levinud erinevates veebikommunidades kui ka sotsiaalmeedias ning parandanud seejuures tarbijate teadlikkust.¹²

Teadaolevalt kasutasid esmakordselt mõistet ühistarbimine (*collaborative consumption*) Felson ja Spaeth. Nemad nimetasid seda nähtuseks või protsessiks, kus üks või enam inimest tarbivad kaupu või teenuseid ühiselt läbi ühise tegevuse. Oma mõtet illustreerisid nad näiteks telefoniga rääkimise, sõpradega pubis alkoholi tarbimise ning rasestumisvastaste vahendite kasutamise abil¹³. Nende käsitlus on laialivalguv ning keskendub üksnes ühisele tarbimistegevusele, mitte ühisele ressursside hankimisele ega tarbimisele.

Belk-i järgi on ühistarbimine see kui inimesed koostöö vormis hangivad või tarbivad ressursse tasuta või muu kompensatsiooni eest. Kompensatsiooniks võib olla kauplemine, bartertehing kui ka muud mitterahalised hüved.¹⁴ Antud definitsiooni käsitlus välistab täielikult tasuta tehingud.

¹¹ Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis. Lõpparuanne. 14.11.2016. Ernst & Young. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf> (02.12.2017).

¹² Op cit

¹³ Felson, M., Spaeth, J., 1978. Community Structure and Collaborative Consumption: A Routine Activity Approach. *American Behavioral Scientist*, vol. 21, no. 4, pp. 614-624. Leitud: Sage Journals Online. (01.03.2018).

¹⁴ Belk, R., 2014. You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online.

Näitena saab tuua populaarse portaali Couchsurfing¹⁵, kus inimesed on nõus oma kodus tasuta reisjaid majutama¹⁶. Heaks tavaks on saanud, et külaline peab vähemalt ühe õhtusöögi oma vahenditest valmistama, kuid see ei ole kohustus. Seega Belki käsitluse järgi ei ole Couchsurfingu tegevus ühistarbimine, kuna majutaja ei saa tasu ega mingit muud kompensatsiooni.

Peer-to-peer ehk kasutajalt kasutajale termini all mõistetakse partnerivõrgustiku, kus võrguosalisel saavad omavahel infot vahetada. Teiste sõnadega, see on vabatahtlik koostöövorm, kus ühiselt luuakse väärtust ning seejuures on kõigil osalejatel võrdne sooritusvõime. Näiteks, Okidoki¹⁷ on veebiportaal, kus üldjuhul eraisikud omavahel ostavad, müüvad ja vahetavad erinevaid kaupu ning teenuseid. Kasutajalt-kasutajale kontseptsioon põhineb võrgustikul, mis kaudselt teenib sama eesmärki nagu platvorm – ühendada kasutajaid omavaheliseks infovahetuseks. Jagamismajanduse puhul on kandev roll platvormil, mis samuti loob võimaluse kasutajatel omavahel infot vahetada, kuid seejuures on mitmetel jagamismajanduse ettevõtetel rohkem õigusi ja kohustusi kui tavapäraselt vahendajalt eeldaks.

Tuntud sõidujagamise platvormid Taxify ja Uber ei kuuluks kasutajalt-kasutajale definitsiooni järgi jagamismajanduse alla. Platvormi abil leiavad üksteist sõidupakkuja ning sõidusoovija, kuid nõuded sõidupakkujale kui ka hinnakirja määrab platvorm. Seetõttu muutub võrgustik justkui ise teenusepakkujaks ning taoline koostöövorm ei põhine osalejate eelduslikul võrdsusel. Wisemile,¹⁸ mis on samuti sõidujagamise platvorm, ei esita nõudeid ega määra hinda, vaid seda teeb sõidujagaja ise, seejuures võib sõidusoovijaid ka tasuta transportida, mis Taxify ja Uberi puhul oleks välistatud. Seetõttu on Wisemile üheks heaks näiteks, mis järgib kasutajalt-kasutajale,- kui ka jagamismajanduse kontseptsiooni.

Döbler defineerib kasutajalt-kasutajale platvormi kui süsteemi, kus igaühel on võimalik veebis tarbida ja publitseerida infot hoolimata ajast ja kohast. Lisaks rõhutab ta, et nende kiire arengu ja

Journal of Business Research 67, pp. 1595-1600. Leitud: Sage Journals Online. (01.03.2018).

¹⁵ <https://www.couchsurfing.com/> Lühidalt on see veebiportaal, kus inimesed erinevatest riikidest pakuvad välja enda kodu kui ööbimiskohta. Nad märgivad ära, kas neil on privaatne või avalik tuba, põrandapind või voodi või diivan. Või kas nad on valmis sulle kohaliku linna tutvustama ning sinuga kohvile minema. Reisija saab siis erinevate kriteeriumide järgi otsida endale sobivas linnas majutust või uusi tutvavaid.

¹⁶ Op Cit

¹⁷ <https://okidoki.ee>

¹⁸ <https://www.wisemile.com/>

populaarsuse on taganud nutitelefonide, traadita interneti ning sotsiaalvõrgustike kiire levik. Magistritöö autor peab siinkohal väga oluliseks Döbleri poolt välja toodud võimalust igal ühel infot avaldada internetis, kuna see on aluseks läbi kasutajalt kasutajale veebikeskkondade teenuse pakkumisele ning eristab need kogu- või naabruskonna tasemel liikuvast infost.¹⁹

Jagamismajanduse analüüsimisel lähtutakse üldjuhul viiest printsiibist, mis hõlmavad kõiki majandusvormide käsitlusi. Neid printsiipe võib pidada jagamismajanduse peamisteks karakteristikuteks (Technopolis group, Ernst & Young Baltic AS, 2016)²⁰:

- kaupade, teenuste või ressursside pakkumisel osalevad kolm osapoolt – pakkuja,
- platvorm (vahendaja) ja tarbija;
- kaupadele, teenustele või ressurssidele võimaldatakse ajutist ligipääsu;
- kaupade, teenuste või ressursside tarbimine toimib ilma omandivormi muutuseta;
- jagatakse alakasutatud ressursse (kaubad või teenused või muud ressursid);
- kaupade, teenuste või ressursside jagamine toimub kompensatsiooni eest (s.h. rahaline ja muu kompensatsioon).

Jagamismajandus oma olemuselt ei ole midagi uut, vaid infotehnoloogia arenemise ning laienemise tulemusel tekkinud uudne ärimudel. Jagamismajandusena saame mõista ärimudelit, kus kaupu ja teenuseid pakuvad ja tarbivad peamiselt eraisikud. See on ärimudel, kus omandiõigus ei muutu ning kaupu ja teenuseid tarbitakse tasu eest lühiajaliselt.

Jagamismajanduse tuumaks on jagamismajanduse platvorm, mis on vahendajana ühenduslülits teenusepakkuja ning tarbija vahel. Tegelikult on jagamismajanduse eriomaduseks see, et teenuseosutajateks on tihti eraisikud, kes pakuvad varasid või teenuseid aeg-ajalt kasutajalt kasutajale. Samas kasutab üha enam mikro- ja väikeettevõtjaid koostööplatvorme.

ELi õigusaktides ei ole selge sõnaga sätestatud, millal saab kasutajalt kasutajale suunatud teenuse osutajast kutseline teenuste osutaja jagamismajanduses.²¹ Liikmesriigid kasutavad

¹⁹ Döbler, T. Wissensmanagement: Open Access, Social Networks, Ecollaboration. VS Verlag für Sozialwissenschaften: 2010, p. 391.

²⁰ Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis. Lõpparuanne. 14.11.2016. Ernst & Young. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf> (02.12.2017).

²¹ Teenuste direktiivis on näiteks teenuseosutaja määratletud kui mis tahes füüsiline või juriidiline isik, kes pakub mis tahes iseseisvat majandustegevust, mida osutatakse tavaliselt tasu eest (vt artikli 4 punkt 2). See tähendab, et kõnealune direktiiv võib hõlmata mis tahes majandustegevust, hoolimata selle osutamise sagedusest, ja eeldamata teenuseosutajalt tingimata „kutselist“ tegutsemist. Samuti on ELi tarbijaõigustikus mõiste „ettevõtja“ määratletud kui mis tahes isik, kes tegutseb eesmärgil, mis on seotud tema kaubandusliku, ärilise, käsitöölase või kutselise

kutseliste teenuste ja kasutajalt kasutajale osutatavate teenuste eristamiseks erinevaid kriteeriume. Mõned liikmesriigid määratlevad kutselisi teenuseid teenustena, mida osutatakse tasu eest, võrrelduna kasutajalt kasutajale osutatavate teenustega, mille eesmärk on teenuste osutaja kantud kulude hüvitamine. Teised liikmesriigid on võtnud kasutusele eristamise künniste abil. Need künnised on tihti määratletud sektoripõhiselt, võttes arvesse saadud sissetuleku taset või teenuse osutamise korrapärasust. Neist künnistest allapoole jäävate teenuseosutajate suhtes kohaldatakse tavaliselt vähem piiravaid nõudeid. Mõistlikult kehtestatud künnised võivad osutada kasulikuks aluseks ja need võivad aidata luua selge õigusraamistiku mittekutseliste teenuseosutajate kasuks. Näiteks teevad mõned liikmesriigid ettevalmistusi, et vabastada litsentsinõuetest väikesemahulised transporditeenused, mis jäävad alla konkreetse aastakäibe künnise. Lühiajalise majutuse sektoris lubavad mõned linnad lühiajalist üürimist ja kodujagamisteenuseid ilma eelneva loa või registreerimisnõudeta. Sellisel juhul osutatakse teenuseid aeg-ajalt, st kuni konkreetsete künnisteni, näiteks kuni 90 päeva aastas. Teised linnad kohaldavad erinevaid norme sõltuvalt sellest, kas kinnisvara on esmane või teisene elukoht, eeldusel et kodaniku esmast elukohta tohib välja üürida ainult aeg-ajalt.

Kas ja millises ulatuses võib koostööplatvormide suhtes kohaldada turulepääsunõudeid, sõltub nende tegevuse laadist. Kui koostööplatvormid osutavad teenust, mida osutatakse tavaliselt tasu eest vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel,²² osutavad nad infoühiskonna teenust. Seetõttu ei või nende suhtes kohaldada eelneva loa taotlemise nõuet või mis tahes samaväärset nõuet, mis käsitlevad konkreetset ja ainult neid teenuseid.²³ Samuti võivad liikmesriigid rakendada õiguslikke nõudeid ainult selliseid teenuseid piiriüleselt teisest liikmesriigist osutatavate koostööplatvormide suhtes piiratud tingimustel ja erimenetluse alusel.²⁴

tegevusega (vt punkt 2.3). Vt direktiivi 2006/123/EÜ („teenuste direktiiv“) artiklid 9 ja 16 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 49 ja 56

²² Vt direktiivi 2000/31/EÜ (e-kaubanduse direktiiv) artikli 2 punkt a ning direktiivi 2015/1535 artikli 1 lõike 1 punkt b. Vt samuti viimati mainitud direktiivi I lisas näidisloetelu teenuste kohta, mis ei ole selles määratluses hõlmatud. (06.02.2018)

²³ Vt e-kaubanduse direktiivi 2011/83/EL artikkel 4. (06.02.2018)

²⁴ Vt e-kaubanduse direktiivi artiklid 2 ja 3. Piiriüleste infoühiskonna teenuste osutamise vabaduse suhtes kohaldatavast päritoluriigi põhimõttest on võimalik kõrvale kalduda ainult juhul, kui esineb oht või tõsine ja kaalukas risk, et selline tegevus õhustaks järgmist nelja eesmärki: avalik kord, rahvatervise kaitse, avalik julgeolek, sh siseriikliku julgeoleku ja kaitse tagamine, ning tarbijakaitse. Sellisel juhul peavad käsitletavad siseriiklikud

Siiski võib esineda juhtumeid, kus võidakse leida, et koostööplatvormid osutavad muid teenuseid lisaks infoühiskonna teenustele, mida nad pakuvad, et olla vahendajaks teenuseosutajate ja teenuste kasutajate vahel. Teatavatel juhtudel võib platvorm olla ka teenuseosutaja (nt transporditeenus). Sellisel juhul võiks koostööplatvormide suhtes kohaldada asjaomaseid sektoripõhiseid õigusakte, sh tegevusluba ja litsentsinõuded, mida kohaldatakse üldiselt teenuseosutajate suhtes, eelmistes jagudes sätestatud tingimustel.²⁵ Näiteks, 2017.aasta suvel Eesti Riigikogu poolt oli vastu võetud platvormipõhise taksoveoseaduse. Seadus sätestab eraldi taksoveo liigina infoühiskonna teenuse vahendusel osutatava sõitjateveo, mille puhul nii tellimine kui hinna arvestamine toimub läbi IT-platvormi.²⁶

1.2. Veebiplatvormi mõiste ja olemus

Eesti õigus mõiste „veebiplatvorm“ legaldefiniitsiooni ei sisalda. Veebiplatvormi mõistet ei defineerita ka Euroopa Liidu õigusaktides. Võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaanne ütleb üksnes, et „internetiplatvormi võib defineerida kui infoühiskonna teenust, millele saab ligipääsu interneti või sarnase digitaalkeskkonna kaudu ning see võimaldab teenuse tarbijatel sõlmida lepinguid teiste teenuste ja kaupade pakkujatega“.²⁷ Euroopa Komisjon defineeris esmalt veebiplatvormide mõistet Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia analüüsi töödokumendis kui „tarkvaral põhinevat vahendit, pakkudes kahe- või isegi mitmepoolset turu“²⁸ keskkonda, kus

meetmed olema ikkagi proportsionaalsed ning tuleb järgida teatavaid menetlustingimusi (sh teate saatmine komisjonile).

²⁵ St need on mittediskrimineerivad, vajalikud selgelt tuvastatud avaliku huvi eesmärgi saavutamiseks ja proportsionaalsed selle huvi saavutamise suhtes (st et ei kohaldata rohkem nõudeid kui rangelt vajalik).

²⁶ Ühistranspordiseadus. - RT I, 22.01.2018, 15 (06.02.2018)

²⁷ P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2006 § 9/4.6.4. (06.02.2018)

²⁸ Euroopa Komisjon on kasutatud terminit „*two-or even multisided market*“, sama sisulisi termineid „*two-sided market*“ ja „*multi-sided market*“ kasutab ka majandusteooria, mis eesti keeles on otsetõlkes „kahepoolne turg“ ja „mitmepoolne turg“. Käesolevas töös kasutab autor läbivalt termineid „kahepoolne turg“ ja „mitmepoolne turg“, et tähistada mõisteid „*two-sided market*“ ja „*multi-sided market*“. Seda tõlget kasutatakse arvestades Euroopa Komisjoni 24. veebruari 2009. a. teatise 2009/C 45/02 punkti 26 joonealust märkust nr 3, mis tõlgib termini „*two sided market*“ kui „kahepoolne turg“. Vt: Komisjoni teatis – Suunised komisjoni täitetegevuse prioriteetide kohta EÜ asutamislepingu artikli 82 kohaldamisel turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurentide tõrjuva tegevuse suhtes - ELT II 24.02.2009, 2009/C 45/02, lk 7-20. (06.02.2018)

pakkujatel ja digitaalse sisu²⁹, kaupade ja teenuste tarbijatel on võimalik kohtuda³⁰.³⁰ Euroopa Parlamendi majandus- ja rahanduskomisjoni (ECON) jaoks 2015. a. koostatud konkurentsipoliitika uuringus kasutatakse mõistet digitaalne platvorm (ing k *digital platform*), mille järgi „platvorm pakub (tehnoloogilist) alust, et toimetada kohale või koondada kokku teenused või digitaalne sisu, ja vahendab teenuseosutajaid või digitaalse sisu pakkujaid lõppkasutajatega omavahel“.³¹

Euroopa Komisjoni hilisemast definitsioonist, milles on veebiplatvormina defineeritud „ettevõtet, kes tegutseb kahe- või mitmepoolsel turul kasutades internetti, et võimaldata suhtlust kahe või enama erineva, kuid iseseisva kasutajagrupi vahel, mille tulemusena tekitatakse kasu vähemalt ühele kasutajagrupile”³², ilmneb et veebiplatvormi puhul on iseenesest tegemist vahendajaga, sest olulisel kohal on asjaolu, et võimaldatakse suhtlust erinevate kasutajagrupide vahel ilmneb et veebiplatvormi puhul on iseenesest tegemist vahendajaga, sest olulisel kohal on asjaolu, et võimaldatakse suhtlust erinevate kasutajagrupide vahel. Kuigi määratluses ei ole vahendajat expressis verbis esitletud, siis tuginedes eelpool väljatoodud majandusteooriale peab vahendusfunktsioon kuuluma Euroopa Komisjoni veebiplatvormi määratluse hulka. Seega võib asuda seisukohale, et vahendaja roll on veebiplatvormide puhul keskse tähendusega.

Samas aga hoolimata sellest, et Eesti ega Euroopa Liidu seadusandlus ei defineeri mõistet „veebiplatvorm“, siis näiteks on Prantsuse seadusandluses ühena esimestest määratlenud mõiste „veebiplatvorm“. 7. oktoobril 2016. a. jõustunud Prantsuse tarbija koodeksi (*Code de la*

²⁹ Inglise keelses versioonis on kasutatud sõna „*content*“, mis eesti keeles on otsetõlkes „sisu“. Käesolevas töös on läbivalt kasutatud mõistet „digitaalne sisu“, mis on inglise keeles „*digital content*“, et märgistada terminit „*content*“. Seda on kasutatud arvestades 13. juuni 2016. a. jõustunud võlaõigusseaduse § 141 lg-s 3 kasutatud mõistele, kuna tegemist on digitaalses vormis koostatud ja edastatud andmetega kui sisuga – Võlaõigusseadus, RT I, 31.12.2013, 10.

³⁰ European Commission. Commission staff working document A Digital Single Market Strategy for Europe - Analysis and Evidence. SWD (2015) 100 final, 06.05.2015, lk 52. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015SC0100&from=EN> (18.02.2018).

³¹ N. Van Gorp, O. Batura. Challenges for Competition Policy in a Digitalised Economy. European Parliament, IP/A/ECON/2014-12, juuli 2015, lk 7-8. Arvutivõrgus: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542235/IPOL_STU\(2015\)542235_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542235/IPOL_STU(2015)542235_EN.pdf) (03.03.2018).

³² European Commission. Regulatory environment for platforms, online intermediaries, data and cloud computing and the collaborative economy, lk 5.

consommation)³³ artikkel L. 111-7. I. sätestab, et veebiplatvormi operaator on iga füüsiline või juriidiline isik, pakkudes enda majandus- ja kutsetegevuses kas tasuta või tasu eest internetis avalikkusele kommunikatsiooni teenust, mis seisneb (i) kolmandate isikute poolt pakutud või üleslaetud digitaalse sisu, kaupade või teenuste hindamises või võrdlemises arvutialgoritmide teel või (ii) mitmete osapoolte koondamises (vahendamises) kaupade müügiks, teenuste osutamiseks või et jagada või vahendada digitaalset sisu, kaupu või teenuseid.

Autor on seisukohal, et ei saa veebiplatvormi mõiste ega olemus hõlmata veebilehti, mis tegutsevad edasimüüjatena ja sõlmivad lõppkasutajatega ise teenuse osutamise lepingu või müügilepingu. Saab väita, et nende puhul on endiselt tegemist veebiplatvormidega, kuna tegutsevad nn ühepoolse turu keskkonnas, mis on asutatud majanduslikel põhjustel, kuid võivad alati kolida kahe- või mitmepoolsele turu keskkonda, ja osutavad lõppkasutajatele teenuseid enda veebilehel kui platvormil.³⁴ Sellest ilmneb, et kahe- või mitmepoolse turu keskkond ning vahendamine kahe kasutajagrupi vahel ei ole oluline. Siinkohal on oluline võimalus muutuda vahendajaks kahe kasutajagrupi vahel või selle võimaluse olemasolu tulevikus.³⁵ Edasimüüjana tegutsev ettevõtte ei saaks üldiselt kuuluda veebiplatvormi mõiste alla, kuna tegemist ei ole platvormi tähenduses vahendamisega, sest lepinguline suhe tekib üksnes edasimüüjaga. Vastasel juhul muutuks termini „veebileht“ sünonüümiks veebiplatvorm ning igasugune tehingute teostamine küberruumis võiks kuuluda antud mõiste hulka. Siinkohal saab järeldada, et primaarne selliste ärimudelite välistamise põhjus on asjaolu, et selline nn ühepoolisel turul tegutsemine on seaduste tasandil juba reguleeritud ja teiseks ei saa neid lingvistiliselt kahe- või mitmepoolse turu keskkonnaks pidada. Ühtlasi ei saa kuuluda veebiplatvormide termini hulka veebilehed, mis üksnes avaldavad enda või enda teenuste ja kaupade kohta informatiivset teavet, mida teeb näiteks Tallinna Ülikool või õigusbüroode kodulehed.

³³ Code de la consommation. Version en vigueur au 22 février 2017. Arvutivõrgus: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=49A2EA1C448897342EC90A89A9A51AF1.tpdila23v_1?cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20170222 (09.03.2018)

³⁴ O. Batura et al. Online Platforms and the EU Digital Single Market A response to the call for evidence by the house of lord's internal market sub-committee. E-Conomics, 23.11.2015, lk 2-3. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-7/nikolai_van_gorp_-_response_economics_to_the_uk_house_of_lords_call_for_evidence_14020.pdf (02.02.2018)

³⁵ *Op cit*, lk 3 (02.02.2018)

Erinevate institutsioonide poolt esitatud määratlused on laialivalguvad ning on seotud majanduslike terminitega, mille alusel ei ole üheselt võimalik kindlaks määrata piire veebiplatvormi ning mitte-veebiplatvormi vahel. Sarnaselt on Yahoo!³⁶ leidnud, et Euroopa Komisjoni välja pakutud määratlus on üleliia lai, mis võib hõlmata enda all peaaegu iga ärimudelit, mis sõlmib tehinguid digitaalselt.³⁷

2. Veebiplatvormi osalejate õigussuhted

Käesolevas magistritöös püstitatud küsimusele vastamiseks, on esiteks vaja selgeks teha milline lepinguline suhe on platvormipidaja oma kasutajatega ja samal ajal kuidas tõlgendatakse kasutajate omavahelisi suhted.

Tulenevalt erinevatest kasutusel olevatest ärimudelitest³⁸ on jagamismajandusel erinevaid tõlgendusi, mistõttu ühest ametlikku definitsiooni on sellele keeruline anda. 2016 aastal avaldatud Euroopa jagamismajanduse kavas kasutab Euroopa Komisjon jagamismajanduse mõistet viitena „ärimudelitele, kus tegevust hõlbustavat koostööplatvormid, mis loovad avatud kauplemisvõimaluse selliste kaupade või teenuste ajutiseks kasutamiseks, mida tihti pakuvad eraisikud”. Jagamismajandus hõlmab kolme liiki osalisi: i) teenuseosutajad, kes jagavad varasid, vahendeid, aega ja/või oskusi: need võivad olla aeg-ajalt teenuseid osutavad eraisikud („kasutajalt kasutajale suunatud teenuse osutajad”) või teenuseosutajad, kes tegutsevad oma kutseoskuste raames („kutselised teenuseosutajad”); ii) nende teenuste kasutajad; iii) vahendajad, kes ühendavad veebiplatvormi abil teenuseosutajad kasutajatega ning kes hõlbustavad nende vahelist suhtlust („koostööplatvormid”). Jagamismajanduse tehingud ei hõlma üldiselt omandiõiguse muutmist ning neid võidakse teha kasumi teenimise või mittetulunduslikul eesmärgil.³⁹

³⁶ Yahoo! on Ameerika Ühendriikide korporatsioon, mis omab otsingumootorit *Yahoo! Search*.

³⁷ Yahoo—Written evidence (OPL0042), 20.10.2015, p 1. Arvutivõrgus: <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/eu-internal-market-subcommittee/online-platforms-and-the-eu-digital-single-market/written/23220.html> (03.03.2018)

³⁸ Inimeselt inimesele (P2P – peer-to-peer), inimeselt ärile (C2B – consumer to business), ärielt inimesele (B2C – business to person), ärielt ärile (B2B – business to business).

³⁹ Euroopa Komisjoni teatis (2016). Euroopa jagamismajanduse kava. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881> (02.12.2017)

Tavapärasest ettevõtlusest erineb see selle poolest, et ettevõtete asemel on kaupade müüjana ja teenusepakkujana esile kerkinud eraisikud, kel on võimalus veebiplatvormide⁴⁰ vahendusel paindlikult osaleda äritegevuses oma alakasutatud ressursi jagades, tihtipeale samal ajal põhitöökohas edasi töötades.⁴¹

Selleks, et luua selge arusaam, kes on kes jagamismajanduses olevas kolmnurksuhtes, seletab autor lahti järgnevad töös kasutatavad mõisted: platvormipidaja ehk õigussubjekt, kes opereerib või valdab veebiplatvormi; teenuseosutaja ehk õigussubjekt, kes on platvormi kasutajaks registreerinud ning pakub teenust platvormi kaudu; teenusesaaja ehk õigussubjekt, kes on platvormi kasutajaks registreerinud ning soovib teenust platvormi kaudu, nõ lõpptarbija. Teenuseosutajat ja -saajat ühiselt nimetatakse kui kasutaja. Käesoleval töö, autor ei analüüsi platvorme, kus toimub varade müük vaid keskendub teenuste osutamisele. Nimelt e-kaubanduse veebiplatvormide vahel tekkivate õigussuhete analüüs, kus toimuvad platvormi kasutajate vahelised võõrandamislepingud, erineb autori hinnangul ulatuslikult teenuse osutamisest veebiplatvormi kaudu ning käesoleva töö maht ei võimaldaks mõlemat valdkonda sügavalt analüüsida.

Reeglina, veebiplatvormidel on kasutustingimused kirjas, kus on nähtav millisesse lepingulisesse suhtesse kasutaja astub ning millist teenust veebiplatvorm pakub või mitte. Käesolev analüüs on vajalik järgneva analüüsi jaoks. Nagu sissejuhatuses oli juba mainitud, maksuõigus on iseseisev õigusharu ning teistes õigusharudes kehtivad definitsioonid ja tõlgendused ei ole maksuseaduste rakendamisel siduvad. Tsiviilõiguses kehtib lepinguvabadus ning lepingupooltel on õigus ise kujundada omavahelisi suhteid, nii nagu nad heaks arvavad.

Näitena autor võtab kaks jagamismajanduse veebiplatvormi, mis on maailmas üks kõige populaarsemad: Taxify ja Airbnb. Taxify on platvorm, mille abiga saab isik registreerida ning pakkuda transporditeenust ning teisel kasutajal ehk reisijal on võimalus vastavalt oma soovidele ning saadaval olevate tingimustele leida sobiva juht.⁴² Airbnb puhul on tegemist platvormiga, mille abil võib leida endale, reeglina, lühiajaliseks rentimiseks eluruumi. Eluruumi pakkuja on

⁴⁰ Koostööplatvorm sünontüüm

⁴¹ Eljas-Taal, K.Rõa, K.Lauren, A.,Vallistu, J.,Müürisepp, (2016). Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis. Kättesaadav Internetis: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf> (02.12.2017)

⁴² Taxify koduleht: <https://taxify.eu> (02.11.2017)

omakorda ka veebiplatvormi kasutaja, kuid paneb kuulutuse üles, reklaamib oma pinda raha eest.⁴³

See, kas veebiplatvorm osutab ka alusteenust, määratakse tavaliselt kindlaks iga juhtumi puhul eraldi. Seda võivad mõjutada mitmed faktilised ja õiguslikud kriteeriumid. Üldiselt on oluline see, kui suurel määral koostööplatvorm kontrollib või mõjutab selliste teenuste osutajat. Seda on võimalik kindlaks määrata, arvestades eelkõige järgmisi peamisi kriteeriumeid.

- Hind: kas koostööplatvorm määrab kindlaks lõpliku hinna, mida maksab kasutaja kui teenuse saaja. Kui koostööplatvorm ainult soovib hinda või kui teenuseosutaja võib muul viisil koostööplatvormi määratud hinda vabalt kohandada, näitab see, et seda kriteeriumi ei pruugita olla täidetud.
- Muud tähtsamad lepingulised tingimused: kas koostööplatvorm sätestab tingimused (v.a hind), mis määravad kindlaks teenuseosutaja ja kasutaja vahelise lepingulise suhte (näiteks sätestab kohustuslikud juhised teenuse osutamise kohta, sealhulgas teenuse osutamise kohustus).
- Peamiste varade omandiõigus: kas koostööplatvorm on teenuse osutamiseks kasutatavate peamiste varade omanik.⁴⁴

Kui kõik need kolm tingimust on täidetud, osutab see selgelt sellele, et koostööplatvorm avaldab olulist mõju teenuseosutajale või kontrollib teda, mis võib omakorda osutada sellele, et teda tuleks käsitada ka alusteenuse (lisaks infoühiskonna teenusele) osutajana.⁴⁵

Kui teenuseosutaja ning saaja sõlmivad lepingu koostöös või läbi veebiplatvormi nagu Taxify või Airbnb, siis veebiplatvorm ei ole lepingupool teenuse osutamise lepingus.

Veebiplatvormid võivad aga teenuste osutajat ka üksnes aidata, pakkudes võimalust teostada teatavaid tegevusi, mis on platvormi pakutavate kesksete infoühiskonna teenuste teatavad kõrvaltegevused, et tegutseda vahendajana teenuseosutaja ja teenuste kasutajate vahel (nt

⁴³ Airbnb. Local destinations for a global community. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/how-itworks> (30.04.2017).

⁴⁴ Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis. Lõpparuanne. 14.11.2016. Ernst & Young. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf> (02.12.2017)

⁴⁵ Euroopa Komisjoni teatis (2016). Euroopa jagamismajanduse kava. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881> (02.12.2017)

pakkudes maksevõimalusi, kindlustuskatet, müügijärgseid teenuseid jne). See ei kujuta iseendast tõendit teenuse mõjutamise ja kontrollimise kohta. Sellest tulenevalt saab öelda, et mida enam veebiplatvormid haldavad ja korraldavad teenuste osutajate valikut ja nende teenuste osutamise viisi, nt otseselt selliste teenuste kvaliteeti kinnitades ja juhtides, seda selgemini on näha, et veebiplatvormi ennast võib samuti käsitleda teenuseosutajana.

2.1. Platvormipidaja ja teenuseosutaja vahelise õigussuhe vastavus maaklerilepingule

Platvormipidajad pakuvad võimaluse teenuseosutajal kohtuda läbi platvormi infrastruktuuri teenusesaajaga.⁴⁶ Kasutajaks registreerides tuleb teenuseosutajal (ja teenusesaajal) lisaks nõustuda veebiplatvormi poolt nõutavate lepinguosadega kasutustingimuste näol. Kui võrrelda Taxify ja Airbnb registreerimiskäiku siis võib väita, et Taxify-is on protsess palju lihtsam ja dokumentide hulk on väiksem. Näiteks, Airbnb puhul peab nõustuma eraldi kasutustingimustega (*ingl Terms of Service*), maksetingimustega (*ingl Payment Terms of Service*), mittediskrimineerimiseeskirjaga (*ingl Nondiscrimination Policy*) jms.⁴⁷ Taxify puhul sõlmitakse leping ning nõustakse tüüptingimustega. Kuid, samal ajal, Taxify ei anna võimalust igale inimesele koheselt registreerida nagu Airbnb ehk teostab taustakontrolli. Taxifys tuleb edastada oma isikuandmed ning informatsioon oma sõiduki kohta. Autor peab vajalikuks mainida, et kui teenuseosutaja või teenusesaaja ei nõustu nende tingimustega, ei saa mingisugustest õigussuhtest üleüldse rääkida.

Teenuse osutamine Airbnb näol oleks võimaldada teenuseosutajal või võõrustaja (*ingl Host*)⁴⁸

⁴⁶ Busch, C., Schulte-Nölke, H., Wiewiórowska-Domagalska, A., Zoll, F., lk 4 (12.02.2018)

⁴⁷ Airbnb kodulehel on üleval paremas nurgas kirjas “Sign Up”. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com>.

⁴⁸ Kui isik soovib pakkuda majutust, on ta märkinud ennast kui võõrustaja (inglise keeles host). Vt Airbnb, Terms of Service: “Host” “means a Member who creates a Listing via the Site, Application and Services.” Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/terms>

oma eluruumi ajutiselt anda külalisele (ingl guest)⁴⁹ kasutada, pakkudes selleks platvormi kaudu veebikeskkonda. Et tehing võõrustaja ning külalise vahel saaks aset leida, tuleb võõrustajal tasuda Airbnb-le tasu (*ingl Host fee*)⁵⁰, pakkuda eluruumi ajutist kasutust külalisele, ning Airbnb kohustus võõrustaja ehk teenuseosutaja ees on pakkuda võimalust, et potentsiaalne külaline ehk teenusesaaja avaldab pakkumise. Nimelt Airbnb võtab võõrustaja tasu, mis on 3 % teenuse osutaja poolt teenust tarbiva isiku poolt makstavast tasust.⁵¹ Oma tasu tasaarvestab ehk vähendab enda tasu võrra edastavat tasu Airbnb automaatselt majutustasust maha ning ülejäänu kannab võõrustaja valitud kontole.⁵²

Analoogselt Airbnb-ga, on Taxify ja Taxify juhi omavahelised kohustused ühelt poolt tasu maksmine ning teiselt poolt veebiplatvormi keskkonna võimaldamine. Taxify tasu määr on Airbnb omast keerukam, kuna võtab arvesse mh ka seda, kus linnas või riigis sõidetakse ning kui sagedasti vastav Taxify juht teenust osutab⁵³. Taxify kui platvormipidaja kohustus, on võimaldada Taxify juhil oma teenust pakkuda läbi töötava platvormi ehk pakkuda teenuseosutajale teenust, et teenuseosutaja saaks teha ennast teenusesaajale nähtavaks läbi Taxify poolt pakutava platvormi infrastruktuuri.⁵⁴ Taxify kasutustingimustes autojuhile ja autofirmale (edaspidi „Taxify juhtide tingimused”) kohaselt, teenuseosutajad osutavad taksoveoteenused.⁵⁵ Samas, Taxify juhtide tingimuste p 3.2 kohaselt, Taxify annab Taxify juhile kokkuleppe alusel ja tingimustes sätestatud tingimustel lihtlitsentsi Taxify Äpi ja Taxify juhi portaali kasutamiseks.

⁴⁹ *Op cit*, “Guest” means a Member who requests from a Host a Booking of a Listing via the Site, Application or Services, or a Member who stays at an Accommodation and is not the Host for the associated Listing.

⁵⁰ *Op cit*, “Host Fees” means the fee that Airbnb charges a Host for the use of the Services, which is calculated as a percentage of the applicable Accommodation Fees

⁵¹ *Op cit*, “Accommodation Fees” means the amounts that are due and payable by a Guest in exchange for that Guest’s stay in an Accommodation.

⁵² When am i charged for a reservation. Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/92/whenam-i-charged-for-a-reservation> (12.02.2018)

⁵³ Taxifyl kehtib boonussüsteem. Näiteks, kui juht teeb rohkem kui 60 sõitu nädalas, saab ta boonuseks 35 EUR. Kui juht sõidab rohkem kui 130 sõitu nädalas, siis boonuseks on 90 EUR:

⁵⁴ Taxify koduleht: <https://taxify.eu> (12.02.2018)

⁵⁵ Taxify koduleht: <https://taxify.eu/et/tingimused/terms-for-drivers/> p.1.14 (12.02.2018)

Taxify põhierinevus Uberist seisneb selles, et Taxify platvormi kaudu saab konto registreerida kas füüsiline isik, juriidiline isik või sõidukipark haldav äriühing.⁵⁶ Samas, peab märkima, et olles võtnud kokku, kuidas toimub platvormipidaja ja teenuseosutaja vaheline kontakt, on autor jõudnud kokkuvõtvale järeldusele poolte kohustuste osas. Platvormipidaja kohustus on vahendada oma kasutajate omavahelist lepingut, ehk antud alapeatüki mõistes siis pakkuda teenust, mis seisneb veebiplatvormi keskkonna võimaldamises, et teenuseosutaja saaks teha nähtavaks oma pakutava teenuse, ehk teisisõnu on teenus suunatud kuulutuse avaldamisele.

Teenuseosutaja kohustus on tasuta selle platvormipidaja pakutava teenuse eest. Eespool mainitud kohustus on sätestatud ka Eesti Vabariigi Võlaõigusseaduses (edaspidi „VÕS”). VÕS § 658 lg 1 järgi on käsunditajaks maakler, kelle põhikohustuseks on vahendada käsundiandjale lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutada sellisele võimalusele.⁵⁷

VÕS-i kommentaaride järgi eristatakse maaklerilepingu puhul vahendamist ning osutamist, kus:

- Vahendamine⁵⁸ tähendab lepingu sõlmimiseks käsundiandja ja kolmanda isiku kokkuviiimist, samuti lepingu sõlmimiseks vajalike ettevalmistuste tegemist, nagu näiteks lepingu projekti ettevalmistamist, eelläbirääkimiste pidamise korraldamist, vajalike dokumentide ja informatsiooni hankimist jms;
- Osutamine lepingu sõlmimise võimalusele tähendab üksnes võimaluse äranäitamist käsundiandjale lepingu sõlmimiseks.⁵⁹

Samuti on jagamismajanduse töögrupp leidnud, et Hispaania õiguses võib Airbnb ja tarbija vahel sõlmitud leping kvalifitseeruda maaklerilepinguks.⁶⁰

⁵⁶ Sõlmides Taxifyga eraldi kokkuleppe, võib sõiduparki haldav äriühing registreerida oma töötajate ja/või teenuseosutajate kontod. Sellisel juhul peab sõiduparki haldav äriühing tagama, et tema töötajad ja/või teenuseosutajad järgivad Üldtingimusi ja Kokkuleppeid. Sõiduparki haldav äriühing ja tema töötajad ja/või teenuseosutajad vastutavad solidaarselt Üldtingimuste ja Kokkulepete tingimuste rikkumise eest. (12.02.2018)

⁵⁷ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. Võlaõigusseadus III. Komm vlj. Tallinn: Juura 2009. VÕS § 658, p. 3.1. (12.02.2018)

⁵⁸ *Op cit*

⁵⁹ *Op cit*

⁶⁰ Koolhoven, R. et al. Impulse paper on specific liability issues raised by the collaborative economy in the accommodation sector. European Commission, 14.03.2016. Arvutivõrgus: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16946/attachments/1/translations/en/renditions/native>, lk 94. (12.02.2018)

Maaklerilepingu puhul on tegemist käsundilepingu tüüpi lepinguga, mis on suunatud teenuse osutamisele, kui protsessile.⁶¹ Arvestada tuleb, et veebiplatvormid tegutsevad erinevate ärimudelite alusel ja seetõttu eksisteerib võimalus, et kõik veebiplatvormid ei kvalifitseeru agendiks, eelkõike asjaolu tõttu, et veebiplatvorm ei tegutse püsivalt kaupleja huvides. Järelikult on kohane analüüsida veebiplatvormi õigussuhteid maaklerilepingu alusel ning selgitada välja, kas on võimalik antud suhet kvalifitseerida maaklerilepinguks VÕS § 658 lg 1 tähenduses.

Eesti õiguses võib maakleri olemust selgitada maaklerilepingu mõiste kaudu. VÕS § 658 lg 1 kohaselt kohustub maaklerilepinguga üks isik (maakler) vahendama teisele isikule (käsundiandja) lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutama kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimalusele, käsundiandja aga kohustub maksma talle selle eest tasu (maakleritasu). Maakleri ehk käsunditäitja põhikohustuseks on vahendada käsundiandjale lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutada sellisele võimalusele, ilma põhilepingut sõlmimata.⁶² Sarnaselt maaklerile tegutsevad ka veebiplatvormid, kes vahendavad kaupleja ja tarbija vahel kaupu või teenuseid ehk loovad ühese nn virtuaalse turuplatsi. Seejuures tuleneb maaklerilepingu mõistest, et maakler osutab kahte erisugust teenust – lepingu sõlmimise vahendamine ja lepingu sõlmimisele osutamist, mistõttu võib küsida, millist neist funktsioonidest saab täita veebiplatvorm.

Maakleri teenused saab jagada kaheks, kus esiteks on tegemist vahendamise ja ehk käsundiandja ja kolmanda isiku kokku viimisega, sh lepingute sõlmimiseks vajalike ettevalmistuste tegemisega.⁶³ Sellisel juhul tegutseb maakler vahendajana, leides käsundiandjale kui kauplejale kas pakkuja või teenuse tarbija. Vahendamine ei tähenda seejuures olukorda, kus maakler esindab käsundiandjat või kolmandat isikut TsÜS § 115 lg 1 mõttes ehk maakler ei tee teingut käsundiandja nimel. Selline õigus võib kaasneda täiendavalt kauplejalt maaklerile antud volitusega, kuid selline õigus ei ole hõlmatud *de jure* maaklerilepinguga.⁶⁴ Vahendamise puhul on tegemist olukorraga, kus maakler tegutseb eraldiseisva poolena ehk ta ei ole mitte mingil

⁶¹ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M. Võlaõigusseadus III. Komm vlj. Tallinn: Juura 2009. lk 2. (12.02.2018)

⁶² Varul. VÕS III kamm vlj. § 658/3.1; (12.02.2018)

⁶³ *Op cit*

⁶⁴ J. C. T. Chuah. Law of international trade. London: Sweet & Maxwell 2001, lk 58; D. Busch, L. Macgregor (ed). The Unauthorised Agent Perspectives from European and Comparative Law. Cambridge University Press: New York 2009, lk 108; C. von Bar et al (ed), lk 2044. (12.02.2018)

viisil vahendatava lepingu osapool ega saa selleks, mistõttu saab maakler kanda üksnes vahendamisega seotuid kohustusi.⁶⁵ Lepingu sõlmimise võimaluse osutamise korral osutab maakler käsundiandjale, et viimasel on võimalus sõlmida leping kolmanda isikuga. Selle puhul on tegemist olukorraga, kus maakler juhib käsundiandja tähelepanu või suunab võimalusele leping sõlmida, kuid ei vahenda selle sõlmimist.

Võlaõigusseaduse kommentaarides on leitud, et vahendamise ja osutamise mõisteline eristamine ei ole praktikas oluline, sest maaklerilepingus sätestatakse maaklerile konkreetsed kohustused, mida peab järgima.⁶⁶ Veebiplatvormile maaklerilepingu sätete kohaldamisel on antud eristamine siiski oluline, sest veebiplatvormi kasutustingimuste järgi ei tegutse platvorm maaklerina, vaid vahendajatena. Taxify esitleb ennast aga hoopis kommunikatsioonivahendina⁶⁷ ning ei pea ennast vahendajaks.⁶⁸ Airbnb tüüptingimuste kohaselt nimetab ta osutatavaks teenuseks osapoolte ühendamist veebiplatvormil.⁶⁹ Seega on küsimus selles, kas veebiplatvormi tegevus, sh ärimudel, vastab tegelikult maaklerilepingu tunnustele, sh lepingu sõlmimise vahendamisele või lepingu sõlmimisele osutamisele.

Lepingu sõlmimise vahendamise puhul on oluline maakleri aktiivsus kolmanda isiku veenmisel lepingulisse suhtesse astumiseks, kuid lepingu sõlmimise osutamise puhul see nii ei pea olema.⁷⁰ Veebiplatvormide aktiivsus lepingu vahendamisel vastab maaklerilepingu järgi osutatavatele teenustele. Veebiplatvormid toovad nii käsundiandja kui kolmanda isiku kokku ning teevad võimalikuks lepingu sõlmimise, teatud veebiplatvormide korral on tegemist automatiseeritud toimingutega. Kõik populaarsed veebiplatvormid ise tegelevad turundusega ning püüavad, et rohkem inimesi kasutaksid kindla platvormi. Seega, saab järeldada, et nad aktiivselt püüavad jõuda hetkeni, et teenuseosutaja ja teenusesaaja sõlmivad lepingu just nende platvormil.

⁶⁵ G. Reiner. HGB § 93/12. – D. Joost, L. Strohn (Hrsg). Handelsgesetzbuch: HGB Band 1: §§ 1-342e. 3. Aufl. München: C.H.BECK/Vahlen 2014; N. Kouladis, lk 131. (12.02.2018)

⁶⁶ P. Varul. VÕS III komm vlj. § 658/3.1. (12.02.2018)

⁶⁷ Taxify rakenduse kasutustingimused. Taxify, p 4.3. Arvutivõrgus: <https://taxify.eu/et/tingimused/conditions/> (04.03.2018)

⁶⁸ Taxify rakenduse kasutustingimused, p 6.1. (18.02.2018)

⁶⁹ Terms of Service. Airbnb, p 1. (27.10.2016) Arvutivõrgus: <https://www.airbnb.com/terms> (04.03.2018)

⁷⁰ P. Varul. VÕS III komm vlj. § 658/3.1. (18.02.2018)

Veebiplatvorm teeb ettevalmistusi lepingu sõlmimiseks, pakkudes informatsiooni pakutavate kaupade või teenuste ning lepingutingimuste kohta. Kuigi üldjuhul ei ole maakleril esindusõigust käsundiandja nimel tegutsemiseks ja ta saab üksnes olla poolte kokkuviija lepingu sõlmimiseks,⁷¹ võib kaupleja anda maaklerile anda ka esindusõiguse.

Autor on asunud seisukohale, et maaklerilepingus sätestatud maakleri kohustused – vahendada lepingu sõlmimist ja osutada lepingu sõlmimise võimalusele – on vastavuses veebiplatvormi tegevusega. Asjaolu, et VÕS § 658 lõike 1 alusel peab maakleritasu maksuma käsundi tellija ei oma tähtsust. Eestis kujunenud praktika ja dispositiivsuse põhimõtte⁷² kohaselt, on võlasuhte poolte või lepingupoolte kokkuleppel õigus võlaõigusseaduses sätestatud kõrvale kalduda, kui seaduses ei ole otse sätestatud või sätte olemusest ei tulene, et seadusest kõrvalekaldumine ei ole lubatud, kui kõrvalekaldumine oleks vastuolus avaliku korra või heade kommetega või riikuks isiku põhiõigusi. Seda järgitakse tihti ka eluruumi üüril.⁷³

2.2 Platvormipidaja ja teenusesaja vaheline õigussuhe

Platvormipidaja kontakt teenusesaajaga on printsiiabis analoogne eelmises alapeatükis väljatoodud viisil. Nagu ka teenuseosutaja puhul, astub teenusesaaja kontakti platvormipidajaga läbi internetis asuva kodulehe või läbi mobiili rakenduse. Teenusesaajal, olles analoogselt teenuseosutajaga ennast platvormi kasutajaks registreerinud, on võimalik hakata kasutama platvormi kaudu pakutavat teenust.

Teenuse saaja valib läbi platvormi endale sobiliku teenuse ning maksab selle eest tasu platvormipidajale. Platvormipidaja võimaldab teenusesaajal kasutada platvormi keskkonda ning hõlbustab viimasel leida sobilik teenuseosutaja vastavalt oma eelistatud tingimustele.

Konkreetses lepingu kvalifitseerimiseks tuleb selgeks teha platvormipidaja ning teenusesaaja kohustused üksteise ees nagu eelnevalt välja toodud Airbnb näitel. Platvormipidaja ei suhtle otse teenusesaajaga, otsides aktiivselt talle klienti või kasutajat, vaid ta pelgalt annab kasutajale

⁷¹ P. Varul. VÕS III kamm vlj. § 658/3.6. (18.02.2018)

⁷² Võlaõigusseadus. – RT I, 31.12.2017, 8. § 5 (18.02.2018)

⁷³ Tuleneb võlaõigusseaduse dispositiivsuse põhimõttest ning sellest räägitakse palju ajakirjanduses: <http://www.biin.ee/kes-maksab-maakleritasu/> ; <http://www.adaur.ee/kes-peab-maksma-maakleritasu-uurnik-voiuurileandja/> (18.02.2018)

võimaluse leida otsingumootori abil sobilik majutus Järgnevalt analüüsib autor, millised on teenusesaaja ning Airbnb kohustused. Seejärel keskendub autor võimalusele kohaldada konkreetse lepingu sätteid teenusesaajaga.

Teenusesaaja kohustused Airbnb ees on tasuda teenustasu (ingl *Guest fee*)⁷⁴ mida Airbnb nõuab kasutajalt teenuse eest, mis on 6-12% majutustasust. *Guest fee* arvutatakse majutustasust maha. Kui teenusesaaja leiab endale sobiva majutuse, tasub ta teenuseosutaja poolt nõutud majutustasu ning sellest momendist arvutab Airbnb oma protsendi ning võtab selle summa oma valdusesse.⁷⁵ Teenustasu protsent on pöördvõrdelises seoses majutustasuga, ehk mida suurem majutustasu, seda väiksem on teenusesaaja teenustasu.⁷⁶ Arvestades asjaolu, et Airbnb eesmärk on võimaldada teenusesaajal leida majutust, siis olles leidnud sobiva majutuse on teenusesaaja automaatselt ka tasunud *Guest fee*. Airbnb kohustus on pakkuda töötavat teenust veebiplatvormi keskkonna näol, et klient leiaks sobiva majutuse koos majutusteenuse pakkujaga.

Taxify reisijal on analoogselt Airbnb-le kohustus tasuda Taxify platvormipidajale tellimistasu⁷⁷, mis lisatakse igale sõidutasule. Taxify enda kohustus on võimaldada teenusesaajal veebikeskkonna infrastruktuuri, et viimane leiaks ülesse reisijaveoteenust pakkuvad isikud ning nende kohta vajaliku info. Autor järeldab, et platvormipidaja ja teenusesaaja vahel on tegemist üldises mõistes teenuse osutamise lepinguga VÕS valguses.

Olles platvormipidaja ning teenuseosutaja lepingulise suhte analüüsi kvalifitseerinud, toob autor välja vaid võimalikud erisused, mis võivad esineda platvormipidaja ja teenusesaaja suhtlusel, võrreldes platvormipidaja ja teenuseosutaja suhtlusega. Teenusesaaja motiiv suhtluses platvormipidajaga, on leida endale sobilik teenus ning teha pakkumine teenuseosutajale ehk astuda kontakti teenuseosutajaga. Autor rõhutab taas, et vähemalt Uberi ning Airbnb näitel saab suhtlus teenusesaaja ning teenuseosutaja vahel alata ainult teenuse saaja initsiatiivil. Teenusesaaja, olles leidnud endale sobiliku teenuse, tasub lisaks teenuse eest teenuseosutajaga ka teatud summa platvormipidajale. Teenusesaaja kohustused piirduvad tasu maksmisega

⁷⁴ Terms of Service. 1. Key terms. "*Guest fee*". (18.02.2018)

⁷⁵ Airbnb võtab enda valdusesse kogu summa, kuid *guest fee*-st järelejäänud tasu maksab Airbnb teenuseosutajale. Vt eelmist alapunkti (2.2.1.). (18.02.2018)

⁷⁶ Airbnb. What are guest service fees? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/104/whatare-guest-service-fees>

⁷⁷ Taxigy kasutustingimuste punkt 1.10. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://taxify.eu/et/tingimused/terms-for-drivers/>

platvormipidajale. Teenusesaaja kohustusi võiks samastada maakleritasu maksmisena VÕS § 658 lg 1 ning VÕS § 664 lg 1 alusel.

Lepingut kvalifitseerides antud alapeatükis jääb käsundisaaja VÕS § 658 tähenduses samaks subjektiks: platvormipidaja jääb maakleriks. Olenemata, kas tegemist on teisel lepingupoolel teenusesaaja või teenuseosutajaga, on platvormipidaja kohustus sama – pakkuda veebikeskkonda, vahendades lepingut teenusesaaja ning teenuseosutaja vahel. Kokkuvõtvalt on autor seisukohal, et platvormipidaja kohustust tuleks samastada kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimalusele osutamiseks VÕS § 658 lg 1 valguses ehk platvormipidaja ja teenusesaaja vahelist lepingut tuleks käsitleda kui maaklerilepingut.

Airbnb ning majutusteenuse saaja vahelist lepingut Prantsuse eraõiguses kvalifitseeritakse Dr. R. Koolhoven jt teadustöö järgi samuti kui agendilepingu.⁷⁸ Nimelt nähakse majutusteenuse otsijat kui teenuseosutamise lepingus teenusesaajat ning Airbnb-d kui teenuseosutajat, kes on kohustatud aitama leida teenusesaajal kohta, kus majutada.⁷⁹ Hollandis lähtutakse analoogselt platvormipidaja ja teenusesaaja vahel ka agendi mõiste puhul DCFR poolt välja toodud mõistest.⁸⁰ Hollandi eraõiguse järgi on agent lepingulises suhtes mõlema osapoollega (so majutusteenuse osutaja ning majutusteenuse saaja). Platvormi ja majutusteenuse saaja vahelist lepingut käsitletakse Hispaania eraõiguse järgi samuti agendilepinguna. Platvorm ei oma esindusõigust kummagi poole suhtes, kuid vahendab teisele isikule lepingu sõlmimist ehk antud juhul majutusteenuse osutajale lepingu sõlmimist majutusteenuse saajaga.⁸¹ Platvormipidaja lepingulist suhet oma kasutajatega tuvastatakse analoogselt DCFR-s välja toodud agendilepinguga⁸².

Problemaatiline võib aga olla platvormipidaja lepinguline suhe Airbnb puhul teenusesaajaga tema tasu maksmise küsimuses. Nagu ka varasemalt töös välja toodud, kui külaline soovib

⁷⁸ Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L. Impulse paper on specific liability issues raised by the collaborative economy in the accommodation sector: Paris - Amsterdam - Barcelona. University of Groningen, Faculty of Law, 2016, lk 3-7.) (18.02.2018)

⁷⁹ *Op cit*, lk 41-42.

⁸⁰ *Op cit*, lk 71.

⁸¹ *Op cit*, lk 86.

⁸² C von Bar, Clive, E., Schulte-Nölke, H. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (edaspidi ka kui DCFR). European Law Publishers GmbH, Munich, 2009. lk 67 (18.02.2018)

majutust, tasub majutustasu juba platvormipidajale olenemata sellest, kas võõrustaja või teenuseosutaja on nõustunud pakkumisega. Juhul, kui võõrustaja keeldub pakkumisest, kannab Airbnb majutustasu tagasi teenusesaajale.⁸³ Kuivõrd maaklerilepingu tasu maksmise kohustus tekib alles siis, kui ta on edukalt vahendanud lepingu käsundiandjaga,⁸⁴ siis käesoleval juhul saab tasu hetkest, mil teenusesaaja esitas soovi leida konkreetset majutust ning tasunud majutustasu broneerides majutuse, siis asub autor järeltulele, et lepingulist suhet ei ole tekkinud maakleriga enne, kui võõrustaja või teenuseosutaja ei ole heaks kiitnud. Taoline situatsioon teisalt on kasutustingimustes välja toodud ning autor ei pea antud situatsiooni problemaatiliseks. Nimelt on Airbnb kasutustingimustes kirjas, et kui broneering kas võetakse tagasi, aegub või sellest keeldutakse teenuseosutaja poolt, siis Airbnb kannab selle summa tagasi teenusesaajale⁸⁵. Seni, kuni see toimub Airbnb rakenduses automaatselt, ei näe autor antud situatsioonis õiguslikku probleemi.

2.3. Platvormi kasutajate omavaheline õigussuhe (teenusepakkuja ja teenuseosutaja)

Käesolevas töös eeldatakse platvormilepingute olemasolu tarbija ja teenuseosutaja vahel ning analüüsimisele kuulub sellele ajaliselt järgnev lepingu sõlmimine ehk mis tingimustel sõlmitakse leping müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahel veebiplatvormi vahendusel. Põhilepingu sõlmimisel veebiplatvormi vahendusel tekib küsimus, kellega sõlmib tarbija lepingu ja kellega tekivad tarbijal vastandlikud õigused ja kohustused. Selleks on vajalik leida, kes antud kolmiksuhtest teeb lepingu sõlmimiseks vajalikud tahteavaldused ning millal on leping sõlmitud. Müügilepingu või teenuse osutamise lepingu sõlmimine saab toimub tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahel või selliselt, et kaupleja asemel sõlmib lepingu veebiplatvorm esindajana. Täpsemalt vajab analüüsimist, kas lepingu teiseks pooleks on teenuse osutaja või saab selleks kvalifitseeruda teatud tingimustel ka veebiplatvorm, isegi kui platvorm üksnes vahendab lepingu sõlmimist.

⁸³ Airbnb: What is pre-approval? Kättesaadav Internetis: <https://www.airbnb.com/help/article/838/what-is-apre-approval> (14.04.2018).

⁸⁴ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., VÕS § 658, p 3.1. (18.02.2018)

⁸⁵ Airbnb kasutustingimused p.9. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.airbnb.ru/terms>

Veebiplatvormil lepingu sõlmimisel ei ole üheselt selge, kas veebiplatvormil teenuste osutamisel on tegemist juba pakkumisega või on see *invitatio ad offerendum*. Seetõttu ei ole samuti selge, kes kolmest osapooltest teeb ettepaneku teha pakkumine, kes teeb pakkumise ja keda tuleb pidada pakkumise adressaadiks. Need küsimused tõstatavad probleemi, et kellega tekib tarbijal lepinguline suhe, eelkõige kellele peab ofert olema kehtima hakkamiseks kätte toimetatud.

Olenemata asjaolust, et teenusesaaja ja teenuseosutaja vahelise lepingu kõikide elementaarsete tingimuste läbirääkimist ei pruugi esineda, kuivõrd seda teeb platvorm ise,⁸⁶ on autor seisukohal, et poolte vahel esineb siiski lepinguline suhe. Teenusesaaja ja teenuseosutaja omavaheline kontakt tuleneb sellest, kui teenusesaaja kui platvormi kasutaja soovib kasutada platvormi poolt võimaldades pakutavat teenust ning teenuseosutaja huvi on seda teenust pakkuda, et teenida tulu. Taoline kontakt leiab aset, kui teenusesaaja leiab endale sobiva teenuse sobivatel tingimustel ning vajutades teenuseosutajat märkivale ikoonile, ilmub teenuseosutajal teade teenuse soovist. Teenuseosutajal tekib sellest hetkest võimalus keelduda pakkumisest või võtta see vastu. Juhul, kui võtab vastu, on ta kohustatud osutama teenusesaajale teenust ning teenusesaajal on kohustus tasuda selle teenuse eest. Airbnb näitel on teenusesaaja kohustus tasuda majutustasu ning teenuse osutaja kohustus pakkuda majutust. Taxify puhul teenuse saaja kohustus on tasuda sõidutasu ning teenuseosutaja kohustus on vedada teenusesaaja soovitud asukohta.

Taxify kliendile kasutustingimuste p 3.1 kohaselt⁸⁷, juhul kui Taxify rakenduse kasutaja tellib takso ning taksojuht on kinnitanud vastuvõtmise, siis loetakse seda takso tellimiseks. Käesoleval juhul, teenuse osutajaks on taksojuht ja teenusesaajaks on klient ehk isik, kes tellib taksoteenust läbi Taxify rakendust.

Lepingu sõlmimine toimub pakkumise tegemisega ja sellega nõustumisega, seega tuleb esmalt vaadata pakkumist kui tahteavalduse tegemist ja selle eristamist ettepanekust teha tahteavaldusi. Pakkumus on lepingu sõlmimise ettepanek, mis on piisavalt määratletud ja väljendab pakkumuse esitaja ehk oferendi tahet olla ettepanekule nõustumuse andmise korral sõlmitava lepinguga õiguslikult seotud vastavalt VÕS § 16 lg-le 1. Sellest tulenevalt peab pakkumine olema piisavalt määratletud ja väljendama pakkuja tahet olla antud ettepanekuga seotud kui sellega teine pool

⁸⁶ Näiteks Taxify kasutamise puhul ei ole võimalik ei Taxify juhil ega ka sõitu soovival isikul läbi rääkida teenuse hinnas. Selle määrab Taxify ise.

⁸⁷ Taxify kasutustingimused: <https://taxify.eu/et/tingimused/terms-for-riders/> (04.03.2018)

nõustub.⁸⁸ Ofert peab olema määratletav, mille kohaselt peab pakkumus sisaldama lepingu olulisi tingimusi, näiteks müügilepingus lepingu objekti ja maksumust.⁸⁹ Seejuures peab ofert olema suunatud kindla isiku poolt reeglina kindlale isikule ehk pakkumise adressaat peab olema isikuliselt tuvastav vähemalt lepingu sõlmimise hetkel.⁹⁰

Teenusesaaja ja osutaja vahelisi kohustusi hinnates on autor seisukohal, et tegemist võiks olla kahe isiku vaheliste tahteavalduse kaudu saavutatud kokkulepe, mille eesmärk on õigussuhete tekitamine VÕS § 8 lg 1 alusel.⁹¹ Teenusesaaja poolt teenuse ikooni vajutust, mida pakub rakenduse järgi konkreetne teenuse osutaja, võiks lugeda oferdiks VÕS § 9 lg 1 alusel. Teenuseosutaja, võttes vastu pakkumise, mis ilmub rakenduses, annab nõustumuse teoga sama sätte lõike 2 alusel. Samuti tuleb jaatada poolte huvi astuda õigussuhtesse, kuivõrd teenusesaaja huvi on platvormi kaudu teatud teenust saada ning teenuseosutaja huvi teenida tulu, osutades konkreetset teenust. Mõlema poolte huvisid arvestades on autor seisukohal, et tegemist on lepingulise suhtega VÕS § 8 lg 1 alusel, kus lepingupooled on võtnud kohustused olenemata asjaolust, et tasu maksmine käib läbi platvormipidaja.

Võlaõiguseaduse kommenteeritud väljaandes, mis puudutab paragrahve 1-207, on uuendatud versioonis viidatud ka internetiplatvormi vahendusel lepingu sõlmimisele. VÕS-i kommentaaride järgi sõlmitakse “platvormi vahendusel” müügileping või teenuse osutamise leping müüja või teenuse osutaja ja kliendi vahel”.⁹² Näiteks, Hispaania eraõiguse järgi kvalifitseeritakse teenusesaaja ja teenuseosutaja vahelist lepingut üürilepinguna.⁹³

⁸⁸ H. Köts, A. Flessner. European Contract Law. Volume one: Formation, Validity, and Content of Contracts; Contracts and Third Parties. Oxford: Clarendon Press 1997, lk 19; C. von Bar et al (ed). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR). Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group), lk 316. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf (04.03.2018)

⁸⁹ P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tartu: Juura 2012, lk 117; I. Kull. VÕS I komm vlj. § 16/4.1.1. (04.03.2018)

⁹⁰ *Op cit*

⁹¹ Võlaõiguseadus. - RT I, 31.12.2017 (04.04.2018)

⁹² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K, VÕS Kommenteeritud väljaanne § 9, p 4.6.4. (04.04.2018)

⁹³ Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverría, O. E., Verdi Th.P.L., lk 98, vt “*lease of things*” (04.04.2018)

2.4. Platvorm kui tööandja

Siinkohal leiabki aset koostööplatvormi kui infotehnoloogilise lahenduse kokkupuude tööõigusega: on tekkinud uus ebatüüpiline töövorm - töö koostööplatvormi vahendusel. Kuna koostööplatvormi vahendusel teevad tööd inimesed, mitte programmid, siis kerkivad päevakorda mitmed küsimused seoses töötegijate õigusliku kvalifitseerimise ning rakenduva kaitse ulatuse osas. Uberi ning temaga sarnaste platvormide puhul, nagu Taxify, ajakirjanduses ja ühiskonnas tihti käib arvamus, et on tegemist pigem töösuhetaga aga mitte tavalise vahendamisega. Muuhulgas tekib küsimus, kas koostööplatvormi vahendusel tööd tegev isik on töötaja või kas koostööplatvorm on tööandja. Eelnevast saab järeldada, et koostööplatvormid ei ole enam lihtsalt infotehnoloogilised lahendused oma piiratud tehnoloogilises sfääris, vaid tegemist on palju laiemaga fenomeniga – koostööplatvormi ja selle vahendusel tööd tegeva isiku vaheline õiguslik suhe on hakanud kuuluma tööõiguse huvisfääri.

Töösuhteid reguleerib töölepingu seadus, mis annab ka töölepingu mõiste § 1: töölepingu alusel teeb füüsiline isik (töötaja) teisele isikule (tööandja) tööd, alludes tema juhtimisele ja kontrollile. Tööandja maksab töötajale töö eest tasu.

Teisisõnu on tööleping füüsilisest isikust töötaja ja tööandja vaheline kokkulepe, millega

- töötaja kohustub tegema tööd, alludes tööandja juhtimisele ja kontrollile, ning
- tööandja kohustub maksma töötajale töö eest tasu ja kindlustama talle töölepingu, kollektiivlepingu või seadusega ettenähtud töötingimused.

Kriteeriume, millele kohtus on tuginenud õigussuhte vastavuse kontrollil töösuhte, saab välja tuua järgmiselt:

- kes korraldab ja juhib lepingu kohaselt tööprotsessi;
- kes määrab töö tegemise aja, koha ning viisi;
- kes maksab töövahendite eest;
- kellel lasub töö tegemisega kaasnev riisiko;
- kes saab tulu või kasumi;

- kas tööd tegev isik on arvatud organisatsiooni töötajate koosseisu;
- kas ta allub organisatsiooni sisekorrale.

Kõiki neid kriteeriume tuleb vaadelda kogumis. Otsustamisel selle üle, kas tegemist on töösuhtega, tuleb eelkõige kaaluda töötaja ja tööandja vahelist sõltuvussuhet: millisel määral on töötaja allutatud tööandjale ehk teisisõnu, milline on töötaja iseseisvuse määr. Eelkõige just töötaja ja tööandja sõltuvussuhte suurem määr eristab töölepingut teistest tsiviilõiguslikest lepingutest.⁹⁴

Selleks, et vastata küsimusele kas veebiplatvormi saab kohustada või temal lasub kohustus kinni pidama makse, on vaja kindlaks teha, kas koostööplatvormi vahendusel tööd tegev isik on alluvussuhtes olev töötaja või iseseisva otsustuspädevusega lepingupartner. Välisriikide vaidlusorganite praktikast tuleneb, et koostööplatvormide poolt veebi kaudu avalikkusele edastatavad kasutustingimused ja soovitusel ei pruugi anda ammendavat informatsiooni, mille põhjal teha lõplikke järeldusi koostööplatvormi ja koostööplatvormi vahendusel tööd tegeva isiku lepingulise suhte kvalifitseerimise osas.⁹⁵ Uberi kui koostööplatvormide suhtes on töövaidlusorganid USA-s ja UK-s teinud töötaja kvalifitseerimise osas teatud seisukohtadele.⁹⁶

UK töötribunali lahendis *Aslam v. Uber*⁹⁷ (edaspidi lahend) leidis töövaidlusorgan, et Uberi alluvuses töötavad sõidujagajad on töötajad⁹⁸ ning Uber on tööandja. Tegemist on esimese sellelaadse töövaidlusorgani otsusega EL-s. Samale seisukohale töötaja staatuse osas on asunud

⁹⁴ RKTk 3-2-1-3-05

⁹⁵ Koostööplatvormid võivad vahetada töötajatega e-maile, sms-se, töötada välja asutusesiseseid käsiraamatuid, mis ei pruugi olla avalikkusele kättesaadavad. Vaidluse korral aga need materjalid reeglina esitatakse otsust tegevale organile.

⁹⁶ Autor on seisukohal, et teatud tingimustel on võimalik töövaidlusorganite poolt väljendatud seisukohti Uberi ja Lyfti sõidujagajate osas üle kanda ka teistele koostööplatvormide vahendusel tööd tegevatele isikutele, kuid vastav ülesanne jääb töövaidlusorganite pärusmaaks, kellel on võimalik saada täielik ülevaade kõikidest asjakohastest materjalidest

⁹⁷ Employment Tribunals between *Aslam v. Uber*, Case nos: 2202550/2015 and others, 28 October 2016. (04.04.2018)

⁹⁸ Töötaja kui „workerl Employment Rights Act 1996 (ERA) § 230 lg 3 p b alusel. ERA § 230 lg 3 p b sätestab kokkuvõtlikult, et „workerl on isik, kes töötab mõne muu lepingu, kui töölepingu alusel ja kes võtab endale kohustuseks osutada teenust isiklikult teisele lepingupoolele ja teiseks lepingupooleks ei ole selle isiku äriettevõtte professionaalne klient

ka USA California osariigi vaidlusorganid kaasustes O'Connor v. Uber Technologies⁹⁹, Technologies vs. Barbara Berwick¹⁰⁰, ning töötukindlustuse apellatsioonikomisjoni juhtumis nr. 5371509.¹⁰¹

Lahendi p-s 85 sedastab tribunal, et sõidujagajatel ei ole UK-s kohustust mobiilirakendust sisse lülitada. Kui mobiilirakendus ei ole sisse lülitatud, siis ei ole sõidujagajal lepingulist kohustust pakkuda sõidujagamisteenust. Küll aga tuvastati California töötukindlustuse apellatsioonikomisjoni juhtumis nr. 5371509, et kui sõidujagaja ei olnud pikemat aega Uberi koostööplatvormi vahendusel sisse loginud, hoiatati sõidujagajat, et ligipääs platvormile võidakse keelata.¹⁰² Sama juhtub ka Eestis tegutseval Taxifyl. Taxify kasutustingimuste p.13.5 kohaselt, juhul kui Juht ei täida minimaalseid teenusenõudeid, nagu minimaalne hinnang ja aktiivsushinne, siis on Taxifyl õigus koheselt, ilma sellest ette teatamata, leping üles öelda ja piirata juhi juurdepääs Taxify äpile ja Taxify juhi portaalile. Küll sellisest sõnastusest ei saa otseselt öelda, et tegemist on sama olukorraga kuid analoogia kasutades, kaudselt, saab järeldada, et tegemist on TLS § 88 lg 1 p-ga 2.

Lahendi p-s 86 selgitab tribunal, et kui esineb koostoimes kolm tingimust: a) mobiilirakendus on sõidujagajal sisse lülitatud, b) sõidujagaja asub territooriumil, kus tal on õigus teenuseid pakkuda, c) sõidujagaja on võimeline vastu võtma ja soovib võtta vastu tellimusi - siis on sõidujagaja Uberiga töölepingulises suhtes.

Lahendi p-des 88, 89 sedastab tribunal, et Uber on transporditeenuse pakkuja, sest Uberi poolt pakutavateks toodeteks on sõiduteenused ning ka reklaami tehakse Uberi, kui ettevõtte, mitte sõidujagajate jaoks. Tribunal nõustub p-s 89 Põhja California ringkonnakohtu kohtuniku seisukohaga,¹⁰³ et Uber ei müü ainult tarkvara, vaid ta müüb sõite. Uber on sama palju

⁹⁹ O'Connor v. Uber Technologies, Inc. et al., C13-3826 EMC, March 11 2015. (04.04.2018)

¹⁰⁰ Uber v. Barbara Berwick, Superior Court of California, Case nr. CGC-15-546378, June 3 2015. (04.04.2018)

¹⁰¹ California Unemployment Insurance Appeals Board, Case No. 5371509 (Formerly Case No. 5338037), Uber v. Claimant. (04.04.2018)

¹⁰² *Op cit*, p. 4.

¹⁰³ O'Connor v. Uber Technologies, Inc. et al., C13-3826 EMC, March 11 2015, p. 10. (04.04.2018)

tehnoloogiaettevõtte, kui Yellow Cab on tehnoloogiaettevõtte, sest ta kasutab taksojuhtidega ühendusepidamiseks sidepidamisraadioid.

Tõepoolest, juhtumis O'Connor v. Uber Technologies, Inc. et al. selgitas kohtunik, et Uberi selgitus tehnoloogiakompaniiks olemise kohta keskendub liialt platvormi tehnilisele olemusele, mitte sellele, mis on Uberi, kui äriettevõtte tegevuse põhisisuks. Koostööplatvorm, kui tehniline lahendus on ainult üks aspekt, mis iseloomustab Uberi ärimudelit. Uber ei müü ainult tarkvara, vaid ta müüb sõite. Asjaolu, et Uber kasutab klientide ja sõidujagajate kokkuviiamiseks koostööplatvormi, ei tähenda, et Uber oleks tehnoloogiaettevõtte. Uber on transpordiettevõtte, kuigi tehnoloogilises mõttes mitmetahuline. Kohtu arvates oli ka selge, et sõidujagajad pakuvad teenuseid Uberile, sest vastasel korral ei oleks Uber elujõuline ettevõtte ilma sõidujagajateta. Uberi kasum ei sõltu mitte tarkvara müügist, vaid sõidujagajate ekspluateerimisest saadavatest tuludest.¹⁰⁴

Lahendi p-s 90 selgitab tribunal, et Uberi kasutustingimused ja reaalne tegelikkus ei lange kokku. Sõidujagajad ei saa sõiduteenuse kasutajaga läbi rääkida sõidu hinda ning sõidujagaja peab klienti teenindama rangelt Uberi poolt sätestatud tingimuste kohaselt. Punktis 91 sedastab tribunal, et sõidujagaja astub tööülesannete täitmisel kontakti kliendiga, kelle isikuandmeid ta ei tea ja ei saagi kunagi teada ning vastupidi. Sõidujagaja saab teada täpse sõidumarsruudi alles sel hetkel, kui klient autosse istub. Sõidumarsruut on, kas kliendi või mobiilirakenduse poolt ette kirjutatud ning sellest ei tohi kõrvale kalduda. Tasu suuruse sõiduteenuse eest sätestab Uber. Teenustasu makstakse kliendi poolt otse Uberi arvelduskontole, mille Uber seejärel ühepoolselt sätestatud tasude mahaarvamist, kannab sõidujagaja kontole. Sarnastele järeldustele faktiliste asjaolude tuvastamisel jõuti ka juhtumites O'Connor v. Uber Technologies, Inc. et al.,¹⁰⁵ Uber v. Barbara Berwick ja töötukindlustuse apellatsioonikomisjoni juhtumis nr. 5371509.

Lahendi p-s 92 selgitab tribunal, et mitte Uber ei tööta sõidujagajate jaoks, vaid vastupidi – sõidujagajad töötavad Uberi heaks. Uber käitab transpordiettevõtet, mitte tehnoloogiaettevõtet.

¹⁰⁴ *Op. cit.* p. 10.

¹⁰⁵ O'Connor v. Uber Technologies, Inc. et al., C13-3826 EMC, March 11 2015, pp. 11-13.

Sõidujagajad pakuvad tribunali arvates oskustööjõudu, mille kaudu Uber saab oma teenuseid pakkuda ning teenida kasumit.¹⁰⁶

Tribunal rõhutab lahendi lõpuosas veelkord, et reaalsuses: a) sõidujagajal ei ole absoluutset diskretsiooni selles osas, kas keelduda või aktsepteerida sõidutellimusi, b) Uber intervjuuerib ja palkab sõidujagajaid tööle, c) Uber kontrollib võtmetähtsusega informatsiooni klientide isikuandmete kohta ning sõidujagajale vastavat informatsiooni ei edastata, d) Uber nõuab sõidujagajatelt tellimuste vastuvõtmist ja mittekatkestamist ning realiseerib sellist nõuet sõidujagaja kas ajutise või lõpliku eemaldamisega koostööplatvormi kasutamisel – sanktsioonide kasutamisega, e) Uber paneb paika vaikimisi sõidumarsruudi, f) Uber kehtestab sõidujagajatele erinevaid nõudeid näiteks sõiduvahendi tehniliste näitajate osas, või selle osas, kuidas peab kliente teenindama ning kontrollib reitingute näol töö kvaliteeti ja kvantiteeti, g) Uber on kehtestanud reitingusüsteemi eesmärgiga distsiplineerida ning suunata sõidujagajate käitumist, h) Uber ainuisikuliselt tegeleb vaidluste lahendamisega, kaasamata sellesse sõidujagajaid, i) Uber kannab äritegevusega seonduvaid riske, j) Uberil on ainuõigus sõidujagaja ligipääsu koostööplatvormile piirata.

Euroopa Komisjon on koostööplatvormide osas sedastanud, et EL definitsioon töötajast, mis põhineb Euroopa Kohtu praktikal, võtab arvesse kolme olulist kriteeriumi, et tuvastada koostööplatvormi vahendusel tööd tegeva isiku osas töölepinguline suhe: kas töötegija teeb tööd platvormi juhiste kohaselt (kas platvorm juhib töötegija tegevust, valikuid, maksab töötasu ning määrab töötingimused), võetakse arvesse töö olemust (kas see on ehtne, efektiivne ja regulaarne), ja kas töö eest makstakse töötasu. Töötegija staatuse tuvastamisel tuleb kõiki eelnevaid kriteeriume kumulatiivselt arvesse võtta. Samal ajal tuleb tähele panna, et EL liikmesriigid otsustavad, keda loetakse töötajaks siseriikliku õiguse kohaselt ning nad võivad laiendada töötaja staatust ka isikutele, kes ei kuulu EL töötaja definitsiooni alla.

Vaidlusorganite lahenditele ning Euroopa Komisjoni seisukohale tuginedes saab autori arvates järeldada, et Uberi sõidujagajad on töötajad just seetõttu, neil on alluvussuhe

¹⁰⁶ Sarnases juhtumis *Cotter et al. v. Lyft, Inc., et al* asus kohtunik seisukohale, et Lyfti juhid ei kasuta spetsiaalseid oskusi, kui nad pakuvad sõidujagamisteenust – *Cotter et al. v. Lyft, Inc., et al* (C13-4065 VC), March 11 2015, p. 2.

koostööplatvormiga.¹⁰⁷ Sõidujagajatel on küll võimalik mobiilirakendust igal ajal sisse ja välja lülitada ning nad kasutavad sõiduteenuse osutamisel isiklikku sõidukit, kuid need asjaolud ei kaalu üles subordinatsioonisuhte viitavaid aspekte. Kui sõidujagaja on mobiilirakenduse sisse lülitanud, siis on ta koostööplatvormiga töölepingulises suhtes, mitte iseseisev lepingupartner. Sõidujagaja ei ole ei Uberi jaoks tööd tehes iseseisev ettevõtja, kelle äriplaanis oleks transporditeenuse pakkumine. Transpordiettevõtjaks on koostööplatvorm - koostööplatvorm kannab kasumi ja kahjumi riisikot, kehtestab hinnakirja, värbab ning palkab sõidujagajakandidaate tööle. Koostööplatvorm sätestab sõidujagajatele kvaliteedistandardid ning koostööplatvormil on igal ajahetkel võimalik sõidujagaja koostööplatvormi kasutamist eemaldada. Eelnevad faktilised asjaolud räägivad selgelt töölepingulise suhte kasuks, mis omakorda tähendab, et koostööplatvormi vahendusel tööd tegevat isikut on võimalik kvalifitseerida muuhulgas nii sotsiaalse kui ka majandusliku alluvussuhte esinemisel töötajaks. Seetõttu tuleb iga koostööplatvormi osas faktilisi asjaolusid hinnata juhtumispõhiselt ning kõikidele koostööplatvormidele laienevaid üldistatud järeldusi tööõigusliku suhte olemasolu või puudumise osas teha ei saa.

Väga märkimisväärse otsuse tegi 20.12.2017 Euroopa Kohus Uberi vaidluses Barcelona taksojuhtidega¹⁰⁸. Euroopa Kohtu leidis, et Uberi vahendusteenus põhineb oma autot kasutavate mittekutseliste juhtide valikul, kelle käsutusse annab see äriühing rakenduse, ilma milleta esiteks ei osutaks need juhid transporditeenust ja teiseks ei kasutaks linnas ühest kohast teise sõita soovivad isikud nende juhtide teenuseid. Lisaks on Uberil otsustav mõju sellele, millistel tingimustel need juhid teenust osutavad. Viimati mainitud seigaga seoses ilmneb nimelt, et Uber kehtestab samanimelise rakenduse kaudu vähemalt maksimaalse sõiduhinna, et ta võtab kliendilt sõiduhinna tasu ja kannab seejärel osa sellest tasust üle mittekutselisele autojuhile ning et tal on teatav kontroll autode ja juhtide kvaliteedi ja juhtide käitumise üle, mis võib vajaduse korral tuua kaasa juhtide väljaarvamise.

¹⁰⁷ Ka Šveitsi ning Brasiilia vaidlusorganite praktikas on leitud, et Uberi sõidujagajad on töötajad. Vaata lähemalt: Weinberg, J., Gig News: Brazilian Judge Finds Uber Driver Is Employee - <https://onlabor.org/2017/02/14/gig-news-brazilian-judge-finds-uber-driver-is-employee/> (02.05.2017); Weinberg, J., Gig News: Swiss Agency Finds Uber Driver Is Employee - <https://onlabor.org/2017/01/06/gig-news-swiss-agency-finds-uber-driver-is-employee/> (02.05.2017).

¹⁰⁸ Eko, 20.12.2017, *Asociación Profesional Elite Taxi versus Uber Systems SpainSL*

Niisiis, kohus leidis, et sellise vahendusteenuse lahutamatuks osaks on transporditeenus ning Uberi teenust ei saa juba kvalifitseerida „infoühiskonna teenusena“. Sellist kvalifikatsiooni kinnitab ka Euroopa Kohtu praktika¹⁰⁹, mille kohaselt hõlmab mõiste „transpordi valdkonna teenused“ mitte ainult transporditeenuseid kui selliseid, vaid ka kõiki muid teenuseid, mis on olemuslikult seotud füüsilise toiminguga, mis tehakse transpordivahendi abil inimeste või kauba viimiseks ühest kohast teise.

Autor on arvamusel, et kas muud Uberi taolised platvormid samuti „transpordi valdkonna teenuseks“ kvalifitseeruvad, sõltub konkreetse platvormi üksikasjadest.

Airbnb kohaselt, ei leia autor, et tegemist on töö- või käsundisuhetega, kuna platvormil on rajatud Uberiga või Taxifyga mittesarnane süsteem. Nagu eespool oli juba mainitud, Airbnb ei teosta taustakontrolli, ei määra lõpphinna ning ei mõjuta kuidagi kasutajate tegevusele. Majutusplatvormi kohaselt on tegemist puhtalt vahendusteenusega.

2.4.1. Tegelik töösuhte varjamine

Maksukohustus tekib ka siis, kui luuakse näilik olukord äriühingute vahelisest teenuse osutamisest, et hoida kõrvale tööjõumaksude tasumisest või vähendada maksude tasumist.

Riigikohus tegi kolm olulist otsust (lahendid 3-2-1-82-14¹¹⁰, 3-3-1-25-15¹¹¹, 3-3-1-12-15¹¹²), mis toetasid Maksu- ja Tolliameti (*maksuhalduri*) käsitlust näilike tehingute maksustamisel. Otsustes kajastatud juhtumites seisnes tööjõumaksudest kõrvalehoidumine lühidalt selles, et füüsilisest isikust töötaja lasi oma töötasu kanda enda äriühingu (ainuosaniku ja juhatuse liikme osatüingu) pangakontole. Tööandja ei pidanud raha ülekandmisel tasuma tööjõumakse, sest tööandja ja töötaja vahel oli töölepingu asemel vormistatud äriühingute vaheline teenuse osutamise leping. Sellega sai töötaja tööjõumaksude võrra suurema summa enda äriühingu käsutusse.

Sarnased olid ka juhtumid, kus juhatuse ja nõukogu liikmete endiga seotud äriühingute puhul ei osutanud juhtimis- ja nõustamisteenuseid vastavasisulised lepingud sõlminud äriühingud, vaid

¹⁰⁹ EKo, 15.10.2015, Grupo Itevelesa jt, punktid 45 ja 46

¹¹⁰ RKÜKo 3-2-1-82-14

¹¹¹ RKHKo 3-3-1-25-15

¹¹² RKHKo 3-3-1-12-15

juhatuse ja nõukogu liikmed füüsilise isikuna, kuid tasu kanti juhatuse ja nõukogu liikmetega seotud äriühingutele.

Selle skeemi kasutamise peamine eesmärk on jätta tööjõumaksud maksmata ja suurendada nõnda töötaja käsutusse antavaid rahalisi vahendeid ehk ajend on rahaline võit. Näitena võib tuua olukorra, kus tegevjuhile makstakse töölepingu järgset brutopalka 3000 eurot ja seega netopalka 2313.60 eurot kuus. Selles olukorras on tööandja kulu koos maksude ja maksetega 4014 eurot kuus. Kui aga töölepingu asemel vormistada äriühingute vaheline teenuse osutamise leping, siis saab tegevjuhi äriühingule (jällegi ainuosaniku ja juhatuse liikme osaühingule) maksusid tasumata üle kanda kogu summa 4014 eurot. See võimaldab maksukohustuse edasi lükata ja loob tegevjuhile võimaluse kasutada raha enda äriühingus oma äranägemisel, kas makstes osaliselt töötasu või dividende või hoopis tehes muid kulutusi (nt auto liising vm). Samas jääb esialgselt teenuse eest äriühingule üle kantud 4014 eurot tööjõumaksudega maksustamata.

Riigikohus kinnitas, et maksuhalduril on taolistel juhtumitel õigus sekkuda ning maksustada tehingud vastavalt nende tegelikule majanduslikule sisule.¹¹³

Seetõttu juhib maksuhaldur tähelepanu asjaolule, et maksustamise seisukohast ei piisa üksnes sellest, kui sõlmitud leping vastab formaalselt seaduse nõuetele, vaid töö tegelik sisu peab olema kooskõlas sõlmitud lepinguga. Kui töötaja täidab tööülesandeid, siis tuleb sõlmida tööleping, ning kui juhatuse liige või nõukogu liige täidab oma ametiülesandeid, siis tuleb sõlmida juhatuse liikme või nõukogu liikme leping. Lepingu vastavus töö või teenuse tegelikule sisule tagab kõikide isikute ühesuguse maksustamise ja ausa konkurentsi.¹¹⁴

2.4.2. Majanduslikult sõltuv töötaja

Traditsioonilise kaksikjaotuse – töötaja ning iseseisev lepingupartner – kõrval tunnustatakse kolmanda töötegija kategooriana majanduslikult sõltuvat töötegitjat. Majanduslikult sõltuv

¹¹³ RKÜKo 3-2-1-82-14

¹¹⁴ Maksu- ja Tolliameti seisukoht. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulu-kulu-kaive-kasum/muudatused/tegeliku-toosuhte-varjamine>

töötajate osaleb sellises töösuhtes, kus töötaja on formaalselt iseseisev lepingupartner, kuid tema töötingimused sarnanevad töötajale.¹¹⁵ Kas võib kõne alla tulla, et ka koostööplatvormi vahendusel tööd tegevad isikud võiksid olla muuhulgas majanduslikult sõltuvad töötajad? Harris ja Krueger on seda meelt, et selline võimalus on olemas.¹¹⁶ Seda aga teist terminoloogiat kasutades – nemad kasutavad terminit „iseseisev töötaja”.

Eesti töödigus ning praktika ei reguleeri majanduslikult sõltuva töötaja mõistet.

Harris ja Krueger on seisukohal, et koostööplatvormi vahendusel loodavad töösuhted ei sobi traditsioonilisse töötaja ja iseseisva lepingupartneri kaksikjaotusse.¹¹⁷ Harris ja Krueger pakuvad välja uue õigusliku kategooria, mida nad kutsuvad „iseseisvaks töötajaks”. Iseseisvad töötajad on selline töötajate kategooria, mis haarab õiguslikus mõttes enda alla töötajate ning iseseisvate lepingupartnerite vahel asuva halli ala. Iseseisvad töötajad töötavad reeglina koos vahendajatega ehk koostööplatvormi vahendusel, mis sobitavad iseseisvad töötajad klientidega kokku. Suhe, mis leiab aset iseseisva töötaja ning vahendaja vahel omab elemente, mis vastab nii iseseisva lepingupartneri staatusele kui ka elemente, mis vastavad töödiguslikule suhtele.¹¹⁸

Harris ja Kruegeri kohaselt saavad iseseisvad töötajad valida, millal töötada ja kas üldse töötada. Nad võivad töötada samal ajal mitme koostööplatvormi kaudu või tegeleda töötamise ajal ka isiklike toimingutega. Seetõttu on Harris ja Kruegeri arvates paljudel juhtudel võimatu töötajate poolt väljatöötatud töötunde konkreetsetele koostööplatvormidele omistada.¹¹⁹ Sellisel juhul ongi iseseisvad töötajad sarnased iseseisvale lepingupartnerile. Teisest küljest aga säilitab koostööplatvorm teatud kontrolli, kuidas iseseisvad töötajad oma tööd korraldavad: näiteks kehtestades töötajate tasu või tasuvahemikud, koostööplatvormil on õigus töötajaid ka vallandada, keelates koostööplatvormi vahendusel teenuse kasutamise. Näiteks Taxify puhul,

¹¹⁵ Directoral General for Internal Policies, Policy Department A: Employment Policy, Social protection rights of economically dependent self-employed workers, Study, 2013 - http://adapt.it/professioniooggi/docs/Economically_dependent_selfemployment.pdf (22.03.2018), p. 8

¹¹⁶ Harris, S. D., Krueger, A. B., A Proposal for Modernizing Labor Laws for Twenty First - Century Work: The —Independent Workerl, The Hamilton Project, 2015 - http://www.hamiltonproject.org/assets/files/modernizing_labor_laws_for_twenty_first_century_work_krueger_harris.pdf (02.04.2018)

¹¹⁷ *Op cit.* p. 5

¹¹⁸ *Op cit.* pp. 8-9.

¹¹⁹ *Op cit.* p. 13

kui teenuseosutajal on hinnaks vähem kui 4 täрни siis Sellistel juhtudel sarnanevad iseseisvad töötajad pigem traditsioonilistele töötajatele.¹²⁰ Tundub, nagu sarnaneks HARRISE ja KRUEGERI iseseisev töötaja majanduslikult sõltuval töötajale. Kuid HARRIS ning KRUEGER selle autoripoolse seisukohaga ei nõustu. HARRIS ja KRUEGER on seisukohal, et majanduslikult sõltuva töötaja kontseptsioon ei ole sobiv, iseloomustamaks lepingulist suhet koostööplatvormide ning iseseisvate töötajate vahel, sest iseseisvatel töötajatel on ainult põgusad suhted lõppklientidega (ehk teenuse kasutajatega).¹²¹

Iseseisvad töötajad opereerivad kolmepoolses suhtes: nad osutavad teenuseid klientidele, kellega nad on koostööplatvormi vahendusel kokku viidud. HARRIS ja KRUEGER selgitavad, et platvormid võimaldavad iseseisvatel töötajatel valida välja kliendid, kellele nad soovivad teenust osutada. Iseseisev töötaja osutab klientidele teenuseid ainult siis, kui ta soovib seda teha. Platvorm ei mängi selle otsuse vastuvõtmisel mitte mingisugust rolli. Veelgi enam – iseseisev töötaja valib, millal ja kas üldse töötada.¹²²

Küll aga võib koostööplatvorm sätestada teatud nõuded töötajale, nagu näiteks kriminaalse taustakontrolli, et tal lubataks koostööplatvormi poolt pakutavaid teenuseid kasutada. Platvorm võib samuti sätestada hinna või hinnavaheemiku, mille raames töötaja saab mobiilirakenduse vahendusel tasustatud. HARRIS ja KRUEGER on seisukohal, et koostööplatvorm ei oma mingit muud kontrolli selle üle, kuidas töötaja osutab teenust kliendile. Koostööplatvorm vahendajana saab reeglina tasustatud vahendusteenuste eest kokkulepitud protsendi ulatuses, mis võetakse maha tasust, mille klient iseseisvale töötajale maksab. Lepinguline suhe platvormi ja töötaja vahel võib olla põgus, juhuslik või pidev vastavalt töötaja soovidele. Küll aga on iseseisvad töötajad lahutamatu osa platvormi ärimudelist, nii nagu tavalised töötajad traditsioonilises ettevõttes. Platvormi äritegevus areneb või seiskub vastavalt sellele, kas iseseisvad töötajad osutavad selle vahendusel teenuseid või mitte.¹²³ Näiteks Taxify ei eksisteeriks, kui sõidujagajad

¹²⁰ Op cit. p. 9.

¹²¹ Op cit. pp. 7-8.: Inglise keeles: „the dependent contractor concept does not accurately correspond to the relationship between intermediaries and independent workers because independent workers typically have only fleeting relationships with their final customers.

¹²² Op. cit. p. 8

¹²³ Op cit. p. 9.

ei pakuks sõidujagamiseenust Taxify vahendusel. Samas iseseisvad töötegijad ei muuda ennast majanduslikult sõltuvaks ühegi koostööplatvormiga õigussuhtes olles, neil ei ole platvormiga tähtajatut töösuhet, nad ei jää ilma võimalusest kontrollida oma töötunde või võimalusest teenida ettevõtlusega kasumit või kahjumit.¹²⁴

Käesoleva töö autor nõustub eespool mainitud Harrisi ja Kruegeri seisukohaga, kuid ei leia ja ei nõustu autorite lõppjärelusega, et peab olema selline eraldi iseseisev töötaja. Sõidujagamisteenust pakkuvad Uberi sõidujagajad on töötajad – näiteks nad ei saa sätestada enda töötasu iseseisvalt, nad ei saa vabalt valida kliente, nende töö kvaliteeti kontrollitakse ja mõõdetakse ajaliselt platvormi poolt, sõidujagajate poolne töö koostööplatvormi vahendusel on oluline Uberi ärimudelile ja majanduslik reaalsus on selline, et sõidujagajad ei ole iseseisvad ettevõtjad, vaid osakesed suures Uberi rahvusvahelises äriprojektis. Sõidujagajad on seetõttu töötajad ning ei ole vaja seaduse tasandil viia sisse uut töötegija kategooriat. Kohtud peavad lihtsalt võtma seisukoha, et koostööplatvormi vahendusel tööd tegevad isikud on töötajad neile laienevate õigustega.¹²⁵

Autor on seisukohal, et uue töötegija kategooria loomine nõuab, et oleks mingid eeldused, mille järgi neid töötegijaid kindlaks teha. Paraku aga ei suudeta kunagi nii kindlalt töötegijaid majanduslikult sõltuvaks töötegijaks kategoriseerida ning võib juhtuda, et hall ala suunatakse kuhugi mujale, vältimata täielikult võimalust õiguste kuritarvitamiseks. Siia lisandub suur hulk uusi õigusakte, mille rakendamisel kaasneb omakorda õiguslik ebakindlus.

Kuna paljudes EL liikmesriikides tunnustatakse majanduslikult sõltuva töötegija kategooria olemasolu¹²⁶, siis on autor arvamusel, et ka koostööplatvormi vahendusel tööd tegevatel isikutel võiks vaidluse korral olla võimalus lasta ennast klassifitseerida majanduslikult sõltuvaks töötegijaks. Küll aga ei reguleeri Eesti tööõigus majanduslikult sõltuva töötegija mõistet.

¹²⁴ Op cit. p. 10

¹²⁵ Eisenbrey, R., Mishel, L., Uber business model does not justify a new “independent worker” category, Economic Policy Institute, 2016 - [http://www.epi.org/publication/uber-business-model-does-not-justify-a-new-independent-worker-category/\(02.04.2018\)](http://www.epi.org/publication/uber-business-model-does-not-justify-a-new-independent-worker-category/(02.04.2018))

¹²⁶ Directoral General for Internal Policies, Policy Department A: Employment Policy, Social protection rights of economically dependent self-employed workers, Study, 2013 - http://adapt.it/professioniooggi/docs/Economically_dependent_selfemployment.pdf (02.04.2018)

Koostööplatvormi vahendusel tööd tegev isik võib olla majanduslikult sõltuv töötaja, kui ta on koostööplatvormiga formaalselt võlaõiguslikus teenuse osutamise suhtes, kuid sõltub majanduslikult tema käest teenitud tulust – näiteks teeb tööd täistööajaga ainult ühe koostööplatvormi vahendusel. Samas on tal aga iseseisev otsustuspädevus töö korraldamise aja, koha ning viisi osas. Seetõttu teeb käesoleva töö autor ettepaneku võtta Eestis kasutusele majanduslikult sõltuva töötaja kategooria ning see riiklikul tasandil reguleerida.

3. MAKSUDE KOGUMINE JA TASUMINE

3.1. Veebiplatvormid ja maksude arvestamine kasutustingimuste järgi

3.1.1. Airbnb

Airbnb süsteem toimib nii, et veebiplatvorm algusest garanteerib endale kasumi ning tagab, et teenuseosutaja saab oma raha kätte. Veebiplatvormi maksetingimuste („*Payments Terms of Service*“)¹²⁷ p.7.1. kohasel, Airbnb kogub teenusesajalt terve summa, mis oli teenuseosutaja poolt määratud oma kulutuses ning kuhu automaatselt lisandub veebiplatvormi kasutamise eest teenustasu. Airbnb kasutustingimuste p.13¹²⁸ sätestab tingimused, kuidas veebiplatvormis arvestatakse maksud. Tingimuste p 13.1 kohaselt, teenusepakkuja (ehk isik kes annab üürile) ise vastutab kõikide maksude tasumisest, kogumisest ning lisamisest lõpphinnale. Samas, tüüptingimustega ei ole välistatud asjaolu, et Airbnb ise korraldab vajalikute maksude kogumist.¹²⁹

Kui isik soovib vormistada tellimust läbi Airbnb keskkonna, kajastatakse temale tasumisele kuuluv summa, kus on esitatud ka selgitused, millest koosneb lõplik summa. Esiteks, Airbnb lisab teenuseosutaja poolt määratud hinnale omalt poolt „*Service fee*“¹³⁰, mille suuruseks on 5-15% broneeringu lõpphinnast.¹³¹

Erinevalt Taxify-st, Airbnb ei määra ise hinda. Airbnb omab mõju ainult lõpphinnale, lisades eespool mainitud tasu. Airbnb kasutustingimuste p. 7.2. kohaselt, teenuseosutaja kannab isikliku vastutuse hinna määramisel (k.a. maksud, kui on vaja määrata). Sama dokumendi p-st.7.1.6 tuleneb, et teenusesaajalt broneeringu kinnituse saades, sõlmib , teenuseosutaja õiguslikult siduva lepingu, mille kohaselt, on kohustatud tagama teenusesaajale teenused täies mahus ja vastavalt kulutuses esitatud esialgsele kirjeldusele. Samuti, teenuseosutaja kinnitab, et maksab välja kõik vajalikud maksud ja muud tasud.

¹²⁷ Airbnb kasutustingimused. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.airbnb.com/terms/payments_terms (02.04.2018)

¹²⁸ *Op cit* p.13

¹²⁹ *Op cit* p. 13.4

¹³⁰ Tasu veebikeskonna kasutamise eest

¹³¹ https://ru.airbnb.com/help/article/1857/what-are-airbnb-service-fees_p.2 (02.04.2018)

3.1.2. Taxify

Esiteks, tuleb välja selgitada, kuidas toimib käesolev veebiplatvorm. Nagu eelnevalt oli juba mainitud, teenusesaaja läbi veebiplatvormi esitab tahteavalduse vajutades takso ikoonile kindlas asukohsl. Tema pakkumust läbi veebikeskkonna näeb seda kõige lähim takso ning temale antakse võimalus nõustuda või loobuda. Kui käesolev teenuseosutaja loobub pakkumisest, edastatakse see edasi vastavalt kindlale algoritmile järgmistele, kuni üks teenuseosutaja nõustub. Enne oma tahteavalduse esitamist, teenuseosutaja näeb sõidu alustamise hinda, kilomeetri hinda ning ajatariifi, samuti, veebikeskkond annab võimaluse näha ette sõidu eeldatava hinna, sisestades sihtkoha/lõpp-punkti aadressi.

Taxify Üldtingimused juhtidele¹³² p.6 kohaselt, juhil (ehk teenuseosutajal) on õigus küsida reisijalt (ehk teenusesaajalt) tasu peale seda, kui Taxify äpi kaudu on vastu võetud tellimus ning on osutatud tellimusele vastav taksoveoteenus. Sõidu maksumus arvestatakse vaikimisi määratud baashinna, sõidu GPS-seadmega määratud pikkuse ja kestuse alusel. Vaikimisi määratud baashind on Taxify õpis näidatav soovituslik hind. Vaikimisi määratud baashind võib olenevalt turusituatsioonist kõikuda. Juht võib taotleda vaikimisi määratud baashinna muutmist, saates selleks Taxifyle vastavasisulise taotluse. Juhil on õigus küsida reisijalt väiksemat asu kui Taxify äpp sõidu maksumuseks näitab. Asjaolu, et juht küsib reisijalt väiksemat tasu, kui arvestab Taxify äpp, ei vähenda Taxify teenustasu suurust.

Eespool mainitud säte ei anna kindlat vastuse sellele, kes lõplikult määrab hinda, mida teenusesaaja näeb enne pakkumise tegemist. On küll kirjas, et juht võib taotleda baashinna muutmist siis järgnevalt, baashinna määrab veebikeskkond ehk Taxify. Reaalsuses, kui Taxify juht esitab taotluse hinna muutmiseks, peab ta seda väga hästi põhjendama ja saab öelda, et veebikeskkond ei võimalda nii lihtsalt, avalduse esitades määrata muud hinda. Seega jõuame järelduseni, et Taxify ise mõjutab hinda ning sellega on täidetud üks käesoleva magistritöö p.3.1. sätestatud eeldustest.

¹³² Taxify kasutustingimused: <https://taxify.eu/et/tingimused/terms-for-drivers/> (02.04.2018)

3.2. Veebiplatvorm maksukohustuslane

3.2.1. Maksukohustuslane maksukorralduse seaduse kohaselt

Maksu subjekt on maksusuhte kohustatud pool (võlgnik) ehk isik, kes on maksuseaduses sätestatud teokoosseisu ilmnemisel kohustatud maksu maksuma või täitma muid seadusest tulenevaid kohustusi.¹³³ Maksuõigussuhte kohustatud subjekti üldnimetus on maksukohustuslane. Maksukorralduse seaduse (edaspidi "MKS") § 6 lõikes 1 toodud definitsiooni kohaselt kuuluvad maksukohustuslase hulka maksumaksja (mõistet vt MKS § 6 lg 2), maksu kinnipidaja (MKS § 6 lg 3) ja muu isik, kes vastutab seaduse või lepingu alusel maksumaksja või maksu kinnipidaja maksukohustuse eest. Tegemist on isikutega, kellel võib tekkida maksumaksjal ja -kinnipidajal ka mitterahalisi kohustusi, kusjuures maksuseaduses võidakse ette näha, et mitterahalisi kohustusi tuleb täita ka siis, kui rahalisi kohustusi ei teki. Näiteks tuleb käibemaksudeklaratsioone ja deklaratsioone TSD esitada iga kuu sõltumata sellest, kas sellel kuul tekkis maksukohustus.¹³⁴

Maksu- ja Tolliamet peab maksukohustuslaste registrit, kuhu kantakse andmed nii isikute kohta (nt aadress, juhtorgani liikmed, tegevuse alustamine ja lõpetamine jne), kui ka kõikide maksukohustuste kohta (maksude määramine, tasumine, tasaarvestamine, ajatamine, kustutamine jnt). Registri pidamist reguleerib MKS-i § 17 ning, registri pidamise korda täpsustab Vabariigi Valitsuse 30.07.2002 määrus nr 240. Suurema osa maksumaksjate kohta saab maksuamet vajalikud andmed muudest registritest (nt äriregister), sellepärast on maksuhalduri juures registreerimise kohustus pandud ainult nendele maksumaksjatele, keda muudesse registritesse ei kanta.¹³⁵

Kuma maksumaksja ja maksu kinnipidaja menetluslik staatus erineb väga harvadel juhtudel, siis kasutatakse maksukorralduse seaduses nende tähistamiseks üldmõistet „maksukohustuslane“.

¹³³ Maksumaksja ei pruugi alati kattuda maksukoormuse tegeliku kandjaga. Kaudsete maksude puhul (nt käibemaks) on formaalselt maksu maksjaks küll kaupade ja teenuste müüja, kuid tegelikult maksab maksu kinni lõpptarbija, sest maksusumma sisaldub müüdava kauba või teenuse hinnas. Maksuõiguse seisukohast ei ole sellel tähtsust, kas maksumaksja täidab oma kohustusi enda või teise isiku arvel. Maksuõigussuhte osaliseks on ainult maksukohustuslane. Maksukohustuslase suhted maksukoormuse kandjaga kuuluvad tavaliselt lepinguõiguse valdkonda.

¹³⁴ KMS §27 lg 1, TuMS § 54 lg 2

¹³⁵ MKS § 18

Tavaliselt on maksu kinnipidaja samaaegselt ka maksumaksja mõne teise maksu osas (nt tööandja on töötajale tehtud väljamakse osas samaaegselt tulumaksu kinnipidaja ja sotsiaalmaksu maksja), mistõttu on praktikas kasutusel ühine deklaratsioonivorm mitme maksu kohta (TSD). Maksu kinnipidaja täidab kinnipeetud maksu osas kõiki maksumaksja kohustusi, kuid see ei vabasta maksumaksjat maksukohustuse täitmisest. Kinnipidamiskohustus ei asenda maksukohustust, vaid tegemist on maksukohustuse täitmise ühe viisiga. Kinnipeetava maksu korral eksisteerib korraga kaks kohustatud subjekti, kelle õiguste ja kohustuste maht on erinev. Sisuliselt, on tegemist solidaarse vastutusega. Kui kinnipidaja ei täitnud oma kohustust siis võib maksuhaldur esitada nõude nii kinnipidajale kui maksumaksjale endale. Nõuete esitamise kord ja tähtajad võivad sealjuures erineda.¹³⁶

Sissenõutava ehk määratava maksu (maamaks, füüsilise isiku tulumaks) suuruse arvutab maksuhaldur ise ning teeb tulemuste teatavaks haldusaktiga (maksuteade). Maksu määramine võib toimuda maksumaksja poolt esitatud deklaratsiooni alusel (tulumaks) või teiselt ametiasutuselt saadud andmete alusel (maamaks). Tähtajalise maksu (käibemaks, sotsiaalmaks, juriidilise isiku tulumaks) suuruse peab maksumaksja ise välja arvutama, deklareerima ja seaduses sätestatud tähtpäevaks maksuhaldurile üle kandma. Kinnipeetav maks (füüsilise isiku tulumaks, töötuskindlustusmaks, kohustusliku kogumispensioni makse) tasutakse kolmanda isiku (maksu kinnipidaja) vahendusel. Kinnipidaja on kohustatud maksumaksjale tehtud väljamaksetelt maksu kinni pidama ning maksuhaldurile üle kandma. Vajadusel tehakse hiljem maksudeklaratsiooni aluse maksu ümberarvutus ning määratakse juurde- või tagasimakse. Maksuhalduri poolt vaadatuna täidab kinnipidaja seega maksumaks seega maksumaksja rolli, maksumaksja jaoks aga kehastab kinnipidaja maksuhaldurit. Kinnipidaja õiguste ja kohustuste maht maksuõigussuhtes on enam-vähem võrreldav maksumaksja õiguste ja kohustuste mahuga¹³⁷. Füüsilise isiku tulumaksu administreerimisel on esindatud kõik kolm määramise tehnikat – tuludelt peetakse jooksvalt tulumaks kinni, aasta tulude kohta tuleb esitada tuludeklaratsioon ning selle alusel väljastatakse juurdemakse kohta makseteade.¹³⁸

¹³⁶ L.Lehis. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2017. Eesti Maksumaksjate Liit. Tartu lk.12(02.04.2018)

¹³⁷ L.Lehis. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012, lk 38 (02.04.2018)

¹³⁸ Tulenevalt maksusoodustuste rakendamisest toimub enamikul juhtudel siiski tulumaksu tagastamine. Tagastamise korral makseteade ei väljastata.

3.2.2. Sotsiaalmaks

Õiguse abstraktsuse tõttu me ei saa kindlasti öelda, et Uberi või Taxify puhul on alati tegemist tööandjana. Peavad olema täidetud teatud käsundisuhetest või töösuhetest tulenevad eeldused mis on ka analüüsitud käesoleva magistritöö punktis 2.4. Kui on veebiplatvormi ja teenusepakkuja vahel on tuvastatud töösuhe või käsundisuhe nagu eespool analüüsitud Uberi kohaselt ning analoogselt rakendub Taxify-le kuna tegemist on suures osas sarnase platvormiga, siis tekib platvormil tulumaksu kinnipidamise kohustus TuMS § 40 ja sotsiaalmaksu tasumise kohustus Sotsiaalmaksuseaduse (edaspidi „SMS“) § 2 järgi. Samuti koos eespool mainitud maksudega platvormil on kohustus maksta käibemaksu.

Sotsiaalmaks on kehtestatud riikliku pensionikindlustuse ja ravikindlustuse finantseerimiseks.¹³⁹ Sotsiaalmaksu eesmärk on tagada füüsilisele isikule sissetulekud tema haigestumise või vananemise korral, samuti ravikulude kate. Piltlikult öeldes kogutakse teatud osa füüsilise isiku palgatulust selleks, et maksta see inimesele tagasi siis, kui teenimise võimalus kas ajutiselt või ajaliselt kaob. Seetõttu peaks olema arusaadav, miks füüsilisest isikust ettevõtja peab oma ärikasumilt maksuma sotsiaalmaksu. Sotsiaalmaksuga maksustamiseks puudub alus vaid siis, kui seadusest tulenevalt on maksuga koormatud isikul vastuhüve saamine täielikult välistatud. Näiteks võib tulenevalt sotsiaalmaksu eripärest välja tuua põhimõtte, et sotsiaalmaksuga maksustatakse ainult aktiivset tulu (palgatulu, tulu teenuste osutamisest, füüsilise isiku ettevõtlustulu). Passiivset ehk kapitalitulu (intressid, dividendid, üüritulu, litsentsitasud) sotsiaalmaksuga ei maksustata, sest nende tuluallikate aluseks on olemasoleva vara juurdekasv.¹⁴⁰

Sotsiaalmaksu maksavad Eestis tööandjana tegutsevad isikud ja asutused, muuhulgas ka mitteresidendist tööandjad, kellel ei ole Eestis majandustegevust ja kes muid makse Eestis ei maksa (nt välisesindused ja rahvusvahelised organisatsioonid, nende registreerimise kohta peab vaatama MKS § 22), samuti füüsilisest isikust tööandja (sealhulgas FIE). Sotsiaalmaks

¹³⁹ L.Lehis. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012, lk. 253

¹⁴⁰ *Op cit*, lk 256

deklareeritakse koos kinnipeetud tulumaksuga ühisel vormil (maksudeklaratsiooni TSD lisad 1 ja 2) ja tuleb tasuda Maksu- ja Tolliametile väljamakse tegemisele järgneva kuu 10. kuupäevaks.

Eestis on sotsiaalmaks tervikuna tööandja maksukohustus.¹⁴¹ Tööandja maksab sotsiaalmaksu oma nimel, aga töötaja eest. Selle poolest erineb sotsiaalmaks tulumaksust. Kui mõnelt väljamakselt on jäänud tulumaks kinni pidamata, siis peab tulu saanud füüsiline isik saadud tulu alati ise deklareerima ja tulumaksu ka ise tasuma, kuid tööandja poolt deklareerimata või tasumata jäänud sotsiaalmaksu eest ei vastuta töötaja kunagi. Samuti ei kaota töötaja oma sotsiaalseid hüvesid põhjusel, et tööandja on jätnud sotsiaalmaksu maksmata. Tööandja sotsiaalmaks on oma juriidiliselt olemuselt sarnane käibemaksu puhul rakendatavale pöördmaksustamisel, mille puhul samuti maksukohustus üle kantud ühelt isikult teisele (kauba müüjalt kauba ostjale).

Tööandja sotsiaalmaksu puudutavad SMS § 2 lg 1 loetelu punktid 1-4 ja 6-9. Maksustatakse füüsilise isiku aktiivne tulu (palgatulu), mis hõlmab kõikides juriidilistes vormides töötamist (tööleping, avalik teenistus, juriidilise isiku juht- või kontrollorgani liikmeks olek, võlaõiguslik leping). Tulumaksuseaduses on sotsiaalmaksuga maksustatavad väljamaksed nimetatud §-des 13, 14 ja 48 ning § 20 lõikes 2.¹⁴²

Oluline on ka meeles pidada, et välismaalt saadud töötasu deklareerimisel tuludeklaratsioonis tuleb ka töötasust kinni peetud välisriigi sotsiaalkindlustusmaksed Eestis tuludeklaratsiooni kanda ja maksutatavast tulust maha arvata.¹⁴³

Rendi- ja üüritulu ning litsentsitasud (TuMS § 16) maksustatakse sotsiaalmaksuga ainult siis, kui tulu saaja käsitleb neid vastavalt TuMS §-i 14 lõike 4 oma ettevõtlustuluna. Muudel juhtudel

¹⁴¹ SMS § 2 lg 1

¹⁴² L.Lehis. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012, lk 257

¹⁴³ TuMS § 28¹ lg 3

sotsiaalmaksukohustust ei teki, sest tasu materiaalse või immateriaalse vara kasutamise eest ei ole tasu teenuse osutamise eest.¹⁴⁴

Kuna sotsiaalmaksu osa palgakuludest on märkimisväärselt suur, siis võib praktikas sageli ette tulla juhtumeid, kus töösuhet püütakse varjata muu suhte taha, millega ei kaasne sotsiaalkohustust (nt dividendid, stipendiumi maksmine).

Nagu juba oli tõendatud käesolevas magistritöös, Airbnb puhul on tegemist majutusteenustega seega siinkohal ei kohaldu sotsiaalmaksu maksmise kohustus. Kuid Uberi ja Taxify puhul, tööanalüüsi põhjal saab öelda, et tegemist on töösuhetega ning nad peavad maksma sotsiaalmaksu.

3.2.3. Tulumaks

Suurem osa füüsilistele isikutele ja mitteresidentile tehtud väljamakseid maksustatakse tulumaksu kinnipidamise teel. Tulumaksu kinnipidamist reguleerivad TuMS §-d 40-43. Tulumaksu kinnipidajal on samasugused menetluslikud õigused ja kohustused nagu maksumaksjal (MKS § 6) -maksu kinnipidaja juures saab läbi viia revisjone, teda saab trahvida, maksuvõlalt arvestatakse intressi jne. Residentist füüsiliselt isikutelt kinni peetud tulumaksu deklareeritakse TSD lisas 1 ja tasutakse väljamakse tegemisele järgneva kuu 10.kuupäevaks. Inimesed saavad oma tulude ja kinnipeetud tulumaksu kohta teavet kas eeltäidetud tuludeklaratsioonist või „e-maksuameti“ kaudu, kuid alati on võimalik nõuda väljamakse tegijalt ka paberil tõendit.

Tulumaksu kinnipidamist ei rakendata netopõhimõttel maksustatavatele tululikudele (ettevõtlustulu, kasu vara võõrandamisest), sest väljamakse tegija ei tea maksustatava tulu täpset suurust. Kui tulu saadakse isikult, kellel ei ole TuMS § 40 järgi maksu kinnipidaja kohustusi (nt korteri üürimisel füüsilisele isikule, kes ei ole ettevõtja), siis peab tulu saaja oma tulu deklareerima ja tulumaksu ise maksma. Samasugused kohustused tekivad tulu saajal ka siis, kui maksu kinnipidaja rikkus oma kohustusi (nt „ümbrikupalgad“), kuigi maksuhalduril on õigus esitada maksunõuet ka tööandjale. Kui tööandja on tulumaksu küll kinni pidanud, kuid jätnud maksuhaldurile tasumata, siis töötaja selle maksu eest enam ei vastuta. Muude palgatulult

¹⁴⁴ Mõnikord võib segadust tekitada see, et käibemaksuseaduses ei eristata rendi- ja üüritasusid ning loetakse neid samuti teenusteks. Tulumaksuga ja sotsiaalmaksuga maksustamisel tuleb neid tasusid eristada. Võlaõiguses tehakse samuti vahet kasutuslepingutel (VÕS 3.osa) ja teenuse osutamise lepingutel (VÕS 8.osa)

võetavate maksude ja maksete (sotsiaalmaks, töötuskindlustusmaksed, kogumispensioni makse) tasumise nõuet ei saa tulu saajal esitada.¹⁴⁵

Residendist füüsilised isikud on kohustatud esitama järgmise aasta 31.märtsiks eelmise aasta kohta tuludeklaratsiooni. Tuludeklaratsioonis tuleb deklareerida kõik maksustatavad tulud. Füüsilise isiku maksustamisel võetakse kõik tulud ja mahaarvamised arvesse sellel perioodil, millal tulu laekus või kulutus tehti (TuMS § 36 lg 1).

Tuludeklaratsiooni alusel määratav juurde- või tagasimakse tuleb sooritada 1.juuliks, ettevõtlustulu, kasu vara võõrandamisest või välismaalt tulu saanud isikute puhul aga 1.oktoobriks (TuMS § 46). Füüsilisest isikust ettevõtjale saadetakse koos tulumaksu teatega ka maksuteated sotsiaalmaksu ja kogumispensiooni makse kohta.

Mitteresidendi maksustatavad tulud on esitatud ammendava loeteluna TuMS §-s 29, maksuvabastused §-des 30-31 ja mahaarvamised §-s 31¹. Füüsilisest ja juriidilisest isikust mitteresidendid maksavad tulumaksu samadel põhimõtetel ja kasutavad tulude deklareerimisel samu vorme (A1, E1, V1). Erandi moodustavad Eestis püsiva tegevuskoha registreerinud välismaa juriidilised isikud, keda maksustatakse sarnaselt residendist juriidilise isikuga (TuMS § 6 lg 4, § 53), neile TuMS §-des 29-31¹ sätestatu ei kehti.

Mitteresidendi maksustamine kehtib tuluallika põhimõtte. Rahvusvahelise praktika kohaselt on mitteresidentide maksutamne õigustatud siis, kui tulu tekkimine oli kuidagi seotud maksustatava riigiga. Mida tihedam on tulu tekkimisel seos Eestiga, seda rohkem on Eestis maksustamine õigustatud, sest maksumaksja kasutab Eesti riigi avalikke teenuseid. Lõpliku tulumaksukohustus määratakse kindlaks mitteresidendi koduriigis. Sõltuvalt koduriigi maksuseadustest võidakse mitteresidendi Eesis saadud tulu vabastada tulumaksust või arvata Eesti makstud tulumaks maha koduriigi tulumaksust.

Siinkohal autor peab vajalikuks tuua võrdluseks veel ühe Eesti veebiplatvormi – EstateGuru.¹⁴⁶ EstateGuru on keskendunud lühiajaliste kinnisvaraga tagatud äri-laenu vahendamisele. Kinnisvaraomanikud või arendajad pakuvad välja projekti, millele soovivad laenu. Kui veebiplatvorm annab laenu taotlejale positiivse tulemuse, avatakse projekt investeerimiseks. Siin hakkab kõige huvitavam. Iga EstateGuru kasutaja saab rahastada käesoleva projekti oma taksust

¹⁴⁵ L.Lehis. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012, lk 205-206

¹⁴⁶ Estatguru koduleht: <https://estatguru.co/about/info>

ning nõ saada laenuandjaks, kuid lepingulistest suhtes laenusaaajaga nad ei ole. Veebiplatvorm kogub raha kokku ja annab laenu taotlejale. Rahastamise perioodil, laenusaaaja teeb intressimaksed platvormi haldajale (so tagastatakse laenu põhiosa) ja alles siis platvorm jagab raha isikutele, kes esialgselt oli rahastatud läbi platvormi selle taotluse.

Siinkohal kerkib veel üks eriolukord ehk kelle kohustuseks on maksta tulumaksu, kui tegemist on maaklerilepinguga. Käesoleval juhul ette tulevad VÕS §-d 661 ja 669 lg 2. Nimelt võib juhtuda, et vahendaja ei soovi oma kliendile mingil põhjusel vahendatava tehingu teist poolt avaldada. Põhjus võib olla tavaliselt selles, et vahendaja kardab soodsast kliendist ilma jääda – kui ta avaldab tehingupooled, siis võib juhtuda, et edaspidi hakkavad lepingupooled suhtlema otse, ilma maakleri abi kasutamata. Samuti võib klient nõuda, et maakler tema nime teisele poolele ei avaldaks. Näiteks prostitutsiooni ja puskarimüügi näidetes on mõistetav, et kauba või teenuse pakkuja ei soovi väga suure publiku ees oma tooteid reklaamida.¹⁴⁷

Teatud liiki standardsete tehingute puhul (nt väärtpaberitehingud börsil) puudub tehingu teise poole nime teadmiseks huvi ja vajadus, kuna puudub võimalus tehingut tagasi täita ja pretensioone esitada. Taolise olukorra lahenduse toob VÕS § 669 lõige 2, mis sätestab, et sel juhul vastutab maakler tema poolt vahendatud või osutatud lepingupoole kohustuste täitmise eest, kelle nime ta ei avaldanud.¹⁴⁸ Sarnaselt toimub ka maksustamine.

Kui maakler ei avalda tehingu teise poole nime, siis ei ole võimalik pooltevahelist tehingut üldkorras maksustada ja maakler loetakse sel juhul edasimüüjaks. Maksustamine toimub samamoodi nagu komisjonilepingu puhul, st tuleb deklareerida eraldi käivetena müük müüjalt maaklerile ja müük maaklerilt ostjale. Maakler deklareerib ja arvestab käibemaksu kogu vahendatava käibe väärtuselt¹⁴⁹, kuid raamatupidamises näitab ta müügituluna ainult vahendustasu.

¹⁴⁷ Siit leiame veel ühe põhjuse, miks vahendamisel on halb maine. On selge, et mida hämaram tehing, seda suurem on vajadus vältida otsekontakte ja kasutada vahendajaid.

¹⁴⁸ Säte puudutab ainult maaklerilepingut sellepärast, et agent on alati seotud üle lepingupoolega, mistõttu ei ole tõenäoline, et ta hakkaks seda isikut teise lepingupoole eest varjama. Kui ta seda siiski teeb, siis kvalifitseerub agendileping esmalt maaklerilepinguks ja seejärel rakendub VÕS § 669 lg 2.

¹⁴⁹ Väärtpaberitehingu näite puhul võib maksustatava väärtuse erinevus mõjutada vaid sisendkäibemaksu osalise mahaarvamise proportsioone, sest väärtpaberi puhul on nii edasimüük kui ka vahendamine ühtemoodi maksuvabad.

3.2.4. Käibemaks

Käesolevas töös autor käsitleb ainult teenuse osutavad veebiplatvormid seega piirdub mõju käibemaksu valdkonnale ainult teenuste suhtes. Teenuse täpne definitsioon leidub KMS-i § 2 lõike 3 punktis 3: teenus on ettevõtluse korras hüve osutamine või õiguse, sealhulgas väärtpaberi (seda loetakse varaliseks õiguseks) võõrandamine, mis sama lõike punkti 1 kohaselt ei ole kaup, ning tasu eest majandustegevusest hoidumine, õiguse kasutamisest loobumine või olukorra talumine. Teenus on ka elektrooniliselt edastatav tarkvara ja teave ning ostja tellimuse järgi spetsiaalselt koostatud või kohandatud tarkvara või teabega andmekandja. Käibemaksudirektiivi artiklis 24 on antud sisuliselt samasugune teenuse määratlus.

Kas mingi tehing on teenus või mitte, tuleb kõigepealt vastata küsimusele, kas teine isik saab tehingu tulemusena mingi hüve või mitte. Euroopa Kohus oma otsuses kohtuasjas nr C-215/94¹⁵⁰ leidis, et piima tootmise lõpetamist, kui selle eest saadakse riigilt kompensatsiooni, ei saa sellegipoolest käsitada tasu eest majandustegevusest hoidumisena ja seega teenuse osutamisenä, sest riik ei saa sellest, et farmer piima tootmise lõpetab, mingit hüve.

Käibemaksu kolm olulisemat põhimõtet on järgmised: sihtkohamaa, maksuneutraalsuse ja tarbija (mitte ettevõtja) koormamise põhimõte.¹⁵¹ Euroopa Liidus, kus käibemaks on peamine tarbimismaks, rõhutatakse maksuneutraalsuse tähtsust – kõik tarbimise vormid tuleb maksustada ühetaoliselt. Rahvusvahelisel tasandil on saavutatud üksmeel, et neutraalsus peab kehtima ka e-kaubanduse osas – maksustamine olgu e-kaubanduse vormide, samuti tavapärase ja elektroonilise äritegevuse vormide suhtes neutraalne, et saavutada üldist konkurentsitingimuste neutraalsust.¹⁵² Enamik rahvusvahelisi organisatsioone ja ka valitsusi rõhutanud vajadust lähtuda e-kaubanduse maksustamisel traditsioonilistest rahvusvahelise maksuõiguse printsiipidest.

Topeltnmaksustamise vältimiseks määratakse tehingupool, kes peab maksu maksma. Selleks on vaja teada käibe toimumise kohta ehk tarnekohta, mis määrab kindlaks maksukohustusluse tekke koha. Euroopa Liidus kohaldatakse üldreegli alusel tehingute suhtes, mille osalisteks on eri

¹⁵⁰ EKo, 29.02.1996, Jürgen Mohr versus Finanzamt Bad Segeberg, I-00959

¹⁵¹ L.Lehis. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012, lk 286

¹⁵² Helene Meel. E-kaubandus ja käibemaks. Euroopa Liidu regulatsioon ja selle muutmise kavad. Juridica I/2002

liikmesriikide maksukohustuslased, kellel on õigus käibemaks maha arvata, üldist maksustamise reeglit – maksustamine toimub sihtkohariigi maksumäära ja -tingimuste alusel.¹⁵³ Tarned lõpptarbijatele maksustatakse harilikult nende tarnete päritoluriigis. Arvestades käibemaksu määrade ebapiisavast lähendatust tingitud konkurentsimoontonutuse riski, on sõlmitud kolm erikokkulepet maksustamise kohta tarne sihtkohas (maksudest täielikult vabastatud maksukohustuslaste või mittemaksukohustuslastest juriidiliste isikute ostud teistes liikmesriikides, kaugmüük, uute transpordivahendite müük).

Käibemaksuga koormatakse tarbijat, mitte ettevõtjat. Ettevõtjad on enamasti jaolt ainult käibemaksu kogujad. Ettevõtjate omavaheline käive küll maksustatakse, kuid see on vaid tehniline võte, mis tegelikult maksukoormust ei tekita. Ettevõtjat võib tarbijaks pidada ainult siis, kui ta soetab ettevõtlusega mitteseotud kaupu ja teenuseid või lõpetab nende kaupade ja teenuste kasutamise ettevõtluses.¹⁵⁴

Käive kujutab endast kauba võõrandamist ja teenuse osutamist ehk kaubatarnet ja teenusetarnet. Jagamismajanduse platvormide käive põhineb teenustasudel, mis tekivad teenusepakkuja teenuse osutamisel. Platvormi teenustasu näol on tegemist tavapärase teenuse käibega KMS § 4 lg 1 p 1 mõistes, millelt tuleb tasuda 20 % - line käibemaks.¹⁵⁵ Eeldatakse, et Eestis registreeritud ettevõtted järgivad seadust. Küll aga välismaal registreeritud platvormidega on teenustasude puhul tegemist õigusvaakumiga.

Uber, mis on registreeritud äriühing Hollandis, väljastab teenustasu arve 0 % -lise käibemaksuga. Vastavalt käibemaksudirektiivi artikkel 56 järgi on Uberi tegevus õiguspärane, sest tegemist on elektrooniliselt osutava teenusega (kui maksuhaldur nii kvalifitseerib Uberi teenust), mis kuulub Eestis pöördmaksustamisele.¹⁵⁶ Eestis Uberi vahendusel sõidujagamisteenust osutaval isikul, kes ei ole käibemaksukohustuslane, tekib piiratud käibemaksukohustuslaseks registreerimise kohustus KMS § 21 lg 1 järgi.

Jagamismajanduses füüsilise isiku poolt osutavate teenuste maksustamine taandub ettevõtluse määratlemisele. Viimastel aastatel on sõidujagamine Eestis üha enam populaarsemaks

¹⁵³ Opermann, T. Euroopa õigus. Tallinn: Juura 2002

¹⁵⁴ *Op cit*, lk 286-287

¹⁵⁵ Käibemaksuseadus. - RT I, 28.11.2017, 18

¹⁵⁶ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, 28.11.2006 mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi

muutunud, mistõttu on Maksu- ja Tolliamet oma kodulehel avaldanud kasulike teavete rubriigis teabelehe Uberi ning Taxify autojuhtidele. „Autojuhi tulu maksustamine sõltub sellest, kas see tegevus on juhuslik või tegeletakse sellega püsivalt tulu saamise eesmärgil¹⁵⁷“. Seega jagamismajanduse platvormi vahendusel juhuslikult teenust osutav füüsiline isik ei ole ettevõtja ning püsivalt teenust osutades on tegemist ettevõtjaga maksuseaduste tähenduses. Kui tegemist on juhuslikult teenust osutava isikuga kuulub tulumaksuga maksustamisele kogu brutotulu sh platvormi teenustasu, millest ei saa teenuse osutamisega seotud kulutusi maksustatavast tulust maha arvata ning saadud tulu tuleb deklareerida muu tuluna.¹⁵⁸ Maksuseadustes ei ole selgelt piiritletud juhuslikult toimunud tehingute mahtu. Seadusandja on ettevõtluse määratlemise jätnud isikule enda otsustada. Seetõttu peab maksuhaldur igat juhtumit hindama eraldi ning lähtuma tegevuse eesmärgist.¹⁵⁹

Maksukogumine oleks efektiivne siis, kui seaduse eelnõuga loodaks regulatsioon, mis annaks kokkuleppeveo platvormi pidajale õiguse saata andmeid tema teenuse kaudu tehtud kokkuleppevedude eest teenitud isikustatud tulude kohta ilma eraldi vedajatelt luba küsimata. Kehtiva maksukorralduse seaduse alusel ei ole kolmandalt isikult võimalik andmeid saada ilma konkreetse isiku kohta kontrolli alustamata või temalt luba saamata. Taoline säte parandaks isikute maksukäitumist, sest kui kokkuleppe vedude teostajatel on teada, et platvormi pidajal on õigus saata andmeid maksuhaldurile, on tulu varjamise tõenäosus oluliselt väiksem ning maksud deklareeritakse ilma maksuhalduri poolse sekkumiseta.¹⁶⁰

3.2.4.1. Airbnb kas majutusteenus või üürileping

On väga oluline selgeks teha, kas Airbnb puhul teenusepakkuja osutab majutusteenust või teenusesajal on üürilepinguga sarnased suhted. Seda eelkõige selle pärast, et majutusteenus maksustatakse 9% käibemaksumääraga, aga kinnisvara üürimine on maksuvaba käive, mis

¹⁵⁷ Maksu- ja Tolliamet: Uber või Taxify autojuhtide tulu maksustamisest. Arvutivõrgus kättesaadav:<https://www.emta.ee/et/registreerimine-ettevotlus/fuusilisest-isikust-ettevotjale-fie/kasulik-teave/uber-voi-taxify>

¹⁵⁸ Op cit

¹⁵⁹ Liivamägi 2016

¹⁶⁰ Maksu- ja Tolliamet: Uber või Taxify autojuhtide tulu maksustamisest. Arvutivõrgus kättesaadav:<https://www.emta.ee/et/registreerimine-ettevotlus/fuusilisest-isikust-ettevotjale-fie/kasulik-teave/uber-voi-taxify>

sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust ei anna. Ei ole üllatuseks, et uute korterite või majade ostmise firma nimele on suhteliselt laialt levinud praktika ja maksuhalduril tekib põhjendatud huvi, kas ostetud kinnisasja kasutatakse ikka maksustava ettevõtluse tarbeks või kasutab firma omanik seda oma elukohana; või siis on tegemist kahe olukorra kombineeritud variandiga. Eestis seni kindel praktika välja kujunemata, kuidas ikkagi vahet teha, mis hetkel saame rääkida majutusteenusest ja millal võime öelda, et korter on üürile antud. KMS meile selles osas juhiseid ei anna. Ka turismiseadusest ja võlaõigusseadusest ei ole probleemi lahendamisel erilist abi. Seega peavad maksumaksjad lähtuma konkreetsetest kaasuse asjaoludest ja vajadusel esitama maksuhaldurile vastavasisulise järelepärimise.

Üürilepinguga kohustub üürileandja andma üürnikule kasutamiseks asja ja üürnik kohustub maksma üürileandjale selle eest tasu ehk üüri.¹⁶¹ Üürileping on kahepoolne vastastikune ja tasuline leping ehk ühelt poolt üürieseme kasutamise võimaldamise kohustus ja teiselt poolt üüri maksmise kohustus.

Võlaõigusseadus defineerib küll elu- ja äriruumi mõisted, kuid ei anna eluruumi ja äriruumi üürilepingu legaaldefinitsioone. Siiski ei saa mitte iga üürilepingut, mille objektiks on elu- või äriruum, pidada elu- või äriruumi üürilepinguks. Eluruumi üürilepinguna tuleb käsitleda üürilepingut, mille esemeks on eluruum ja mille üürnikuks on füüsiline isik, kes soovib seda eluruumi elamiseks kasutada. Kui näiteks sõlmitakse üürileping eluruumi kohta, mida üürnik soovib kasutada mitte elamiseks, vaid allüürimiseks, ei ole tegemist eluruumi üürilepinguga ning eluruumi üürilepingu erisätteid ei kohaldu. Ka juhul, kui tööandja üürib eluruumi, et see siis oma töötaja kasutusse anda, ei ole tööandja ja üürileandja vahelise lepingu puhul tegemist eluruumi üürilepinguga. Küll aga võib olla eluruumi üürilepinguks olla tööandja ja töötaja vaheline üürileping.

Äriruumi üürilepinguga on tegemist juhul, kui üürilepingu esemeks on äriruum, mida üürnik soovib kasutada maandus- või kutsetegevuseks. Kui üürnik soovib iseenesest äriruumi tunnustele vastavaid ruume kasutada muuks otstarbeks (nt elamiseks), siis äriruumi üürilepinguga tegemist ei ole (kuid võib olla tegemist eluruumi üürilepinguga).

Kõikidele alaliseks elamiseks kasutatavatele ruumide tasu eest kasutusse andmistele ei kohaldata siiski elu- või äriruumi üürilepingu erisätteid. Vastavad erandid kehtestab VÕS § 272 lg 4. Selle

¹⁶¹ VÕS § 271

järgi ei kohaldata elu- ja äriruumide kohta sätestatud esmalt majutusettevõtte ruumide ning puhkamiseks mõeldud ruumide üürilepingutele tähtajaga kuni kolm kuud, samuti muude ruumide ajutiseks kasutamiseks sõlmitud üürilepingutele. Seega ei kohaldu eluruumi üürilepingu erisätted näiteks hotellis või puhkemajas asuvate ruumide lühiajalisele tasu eest kasutamisele.

Grammatilise ja loogilise tõlgendamise põhimõtteid järgides, võib teha järgmised vahejärelused:

- a) maksuhaldur peab tegema selgeks tehingu pooled. Kui üheks pooleks, kes annab üürile on juriidiline isik ehk ettevõtte mille, kas põhi- või kõrvaltegevusalaks on majutusteenused, võib eeldada, et tegemist on mitte üürilepinguga vaid majutusteenustega;
- b) ruumid peavad olema majutusettevõtte omandis või valduses;
- c) ruumid peavad olema mõeldud puhkamiseks;
- d) ruumide kasutamine ei tohi ületada kolme kuulise tähtaja.

KMS-is on kehtestatud soodusmäär majutusteenuse käibe, sealhulgas ka majutuse edasimüügile. Majutuse mõiste KMS järgi on kitsam kui majutusteenuse mõiste turismiseaduses ning katab peamiselt vaid ööbimisvõimaluse pakkumist. Vähendatud maksumäära ei saa rakendada majutusega koos osutatavatele muudele teenustele ja müüdavatele kaupadele (va hommikusöök). Vähendatud maksumäär on rakendatav üksnes majutamise vahetult seotud teenustele, mis näiteks sisalduvad teatud toaklassi hinnas, olenemata nende teenuste reaalsest kasutamisest ja on seega lahutamatu osa majutusest.

Majutusasutusi on väga mitmesuguseid, alates lihtsatest ööbimisvõimalust pakkuvatest kuni suurt valikut lisateenuseid pakkuvate majutusasutuseni. Turismiseaduse (edaspidi „TurS”)¹⁶² § 17 lg 1 kohaselt, majutusettevõtte on majandusüksus, mille kaudu ettevõtja oma majandus- või kutsetegevuse raames osutab majutusteenust. Majutusteenus on ööbimisvõimaluse ning sellega kaasneva kauba või teenuse müügiks pakkumine ja müük.¹⁶³ Majutusettevõtte liigi määratleb majutusteenust osutav ettevõtja, lähtudes majutusettevõtte liigi kirjeldusest ning sellist liiki majutusettevõttele esitatud nõuetest. Majutusettevõtete põhiliste liikide määratlemisel on lähtunud rahvusvaheliselt väljakujunenud liigitusest, milleks on hotell, motell, külalistemaja, hostel, puhkeküla ja -laager, puhkemaja, külaliskorter ja kodumajutus. Majutusteenust osutav

¹⁶² Turismiseadus. - RT I, 12.07.2014, 144

¹⁶³ TurS § 17 lg 2

ettevõtja peab tagama, et tema majutusasutus vastab kogu külastajate majutamise perioodil majutusettevõttele kehtestatud nõuetele.¹⁶⁴ Sama paragrahvi kolmas lõige täpsustab, mida ei loeta majutusteenuseks. Nii ei loeta majutusteenuseks:

1) ettevõtja poolt temale kuuluva vara arvel temaga töö- või teenistussuhetes olevate isikute majutamist; 2) majutamist, mille puhul sõlmitakse eluruumi üürileping, välja arvatud võlaõigusseaduse § 272 lõike 4 punktis 1 nimetatud juhtudel; 3) õppeasutuse poolt õppeasutuses õppivate või töötavate isikute majutamist; 4) majutamist reisijateveoteenuse osutamiseks kasutatavas transpordivahendis; 5) erakordsetes tingimustes ööbimise võimaldamist elamuse saamise eesmärgil (vabas looduses, onnis, parvel jms).

Sellest loetelust pakub käesoleva töö raames huvi meid eelkõige üürilepinguga seotult punkt 2. Selle punkti alusel ei loeta majutusteenuseks majutamist, mille puhul sõlmitakse eluruumi üürileping. Küll aga on sama punkti alusel majutusteenus majutusettevõtte ruumide ning puhkamiseks mõeldud ruumide üürimine tähtajaga kuni kolm kuud.¹⁶⁵ Ehk siit tuleb ajaline mõõde kuni kolm kuud. Kui maksustamise juurde tagasi tulla, siis võiks järeldada, et nii kaua kui ei ole sõlmitud üürilepingut ja majutamine ei kesta üle kolme kuu, võib maksumaksja korteri kasutuse külalistele majutusena müüa ja lisada arvele 9% käibemaksu.

Arvata võib, et maksuhaldur uurib vajadusel tehingute sisu ja võtab arvesse, kuidas pooled sisuliselt seda tehingut endale ette kujutasid: kas klient saab külastuse perioodiks ruumide täieliku kasutusõiguse või jääb üürile andjal/külaliskorteri pidajal õigus ruumidesse siseneda nagu seda tavakorras hotellides tehakse.

Majutusteenuse üheks põhiliseks tingimuseks, et ruumid antakse kasutusse lühiajaliseks kasutamiseks. Ringkonnakohus on oma 30.01.2015 lahendis number 3-14-4/20 selgitanud, et majutusettevõtte ruumi üürilepingu puhul, mille tähtaeg on üle kolme kuu, kuuluvad kohaldamisele eluruumi üürilepingu sätted (TurS § 17 lg 3 p 2 ja VÕS § 272 lg 4 p 1) ja sellist majutamist, mille puhul tuleb sõlmida eluruumi üürileping, ei loeta TurS järgi majutusteenuse osutamiseks.

¹⁶⁴ Nõuded majutusettevõttele - <https://www.riigiteataja.ee/akt/119062015013>

¹⁶⁵ VÕS §272 lg 1 p 1

Teiseks ei kohaldu elu- ja äriruumide üürilepingute kaitsesätteid sellistele üürilepingutele, mille eesmärk on ruumide allkasutusse andmine tulunduslikul eesmärgil. Sellised lepingud on sageli käsitletavad rendilepingutena, seda eelkõige olukorras, kus üürnikul endal ei ole kavatsust ruumi elamiseks kasutada.

Kolmandaks, ei kohaldata kaitsesätteid ka üürilepingutele, mille esemeks olev eluruum on osa üürileandja enda kasutatavatest eluruumidest, mille üürileandja on suuremas osas sisustanud. Teisisõnu ei saa üürnik tugineda eluruumi üürilepingu normidele nt juhul, kui ta üürib üksikut tuba möbleeritud ja üürileandja enda kasutatavast korterist.

Seadus näeb ette teatud erinormid ka kinnisasja üürilepingule. Kinnisasja üürilepinguga on tegemist nt parkimis- või kämpinguplatside üürimisel või maja seina üürimisel reklaami paigaldamiseks. Kinnisasja üürilepinguga on tegemist ka juhul, kui üüriesemeks ei ole mitte kinnistu tervikuna, vaid ainult osa sellest (nt üks parikiskoht kogu parklast või kinnisasjal asuv hoone). Kinnisasja üürimise erisätteid kohaldatakse ka elu- ja äriruumide üürimisele, kui seadusest ei tulene teisiti (VÕS § 272 lg 2).

KMS § 16 lg 2 p 2 näeb ette, et maksuvabastust ei kohaldata majutusteenuse osutamisele ning sõidukite parkimismaja või parkimiskoha, statsionaarselt paigaldatud seadme või masina või seifi üürile, rendile või kasutus valdusse andmisele. KMS § 16 lg 3 p 1 annab maksumaksjale võimaluse loobuda viidatud maksuvabastusest, välja arvatud eluruumi üürile, rendile või kasutusvaldusesse andmisel. KMS § 16 lg 2 p 2 ja lg 3 p 1 tõlgendamisel saab teha järelduse, et majutusteenuse pakkumine pole kunagi maksuvaba ja eluruumi üürile, rendile või kasutusvaldusesse andmine on alati maksuvaba, muu kinnisasja või selle osa kasutusse andmine on maksuvaba, kui maksukohustuslane pole maksuvabastusest loobunud. Seega tuleks eluruumi soetamine maksustatava käibe tarbeks kõne alla juhul, kui eluruum soetatakse eesmärgiga osutada neis ruumides majutusteenust. Turismiseaduse § 17 kohaselt on majutusteenus ööbimisvõimaluse ning sellega kaasneva kauba või teenuse müügiks pakkumine ja müük majutusettevõtja poolt.

02. märtsist 2016 on aga olemas Riigikohtu lahend nr 3-3-1-47-15, milles on Riigikohus selgelt välja toonud, et maksustamisel tuleb lähtuda tehingu tegelikust majanduslikust sisust, mitte ehitise registrijärgsest kandest. Hoolimata sellest, et registrijärgne kasutusotstarve on eluruum, võib maksumaksja seda pinda kasutada majandustegevuse eesmärgil, mis toob endaga kaasa sisendkäibemaksu mahaarvamise õiguse. Vaidlus käis selle üle, et maksukohustuslane ostis

korterid koos garaaži ja panipaikadega, eesmärgiga anda need rendile hotellile, kes hakkaks nendes korterites majutusteenust osutama. Maksuhaldur keeldus korterite ostjale sisendkäibemaksu tagastusest põhjendusega, et ettevõtja ei saa kõnealuseid korteriomandeid kasutada oma ettevõtluses maksustatava käibe tarbeks.

Maksuhalduriga ei nõustunud ükski kolmest kohtuastmest. Kohus sedastas, et eluruumi üürile, rendile või kasutusvaldusesse andmisele kohaldatava maksuvabastuse eesmärk on eelkõige selles, et inimesed ei peaks maksma käibemaksu oma elukoha (kodu) kasutamise eest. Sellest eesmärgist lähtudes tuleks tõlgendada ka muid maksuvabastust ja selle kohta tehtud erandeid sätestavaid norme. Kui mingi õigussuhte seisukohast on tähtis, kas tegemist on eluruumiga või mitte, tuleb seda hinnata, lähtudes sellest, milleks ruumi tegelikult kasutatakse (või kasutama asutakse), mitte aga pelgalt sellest, milleks see ruum on objektiivselt kasutuskõlblik. Seega ei saa olukorras, kus mingisugust püsivaks elamiseks kasutatavat (ja selleks otstarbeks ehitatud) ruumi kasutatakse realselt mõnel muul otstarbel, rääkida "eluruumi" üürile, rendile või kasutusvaldusesse andmisest. See, et eluruumiks kõlblikku ja selleks ehitatavat korterit saab põhimõtteliselt kasutada ka maksustatava käibe tarbeks, tuleneb üheselt KMS § 16 lg 2 punktist 2. Ühestki õigusnormist ei tulene, et käibemaksukohustuslasest isik ei võiks elamumaa sihtotstarbega maal asuvas ehitises paiknevat korterit välja üürida teisele isikule seal majutusteenuse osutamiseks.¹⁶⁶

Riigikohus viitas ka Euroopa Kohtu lahendile kohtuasjas C-153/11 (p-d 45 ja 52), milles on rõhutatud, et kui kinnisasi on soetatud maksukohustuslase maksustatavate tehingute tarbeks, peab ta tulenevalt käibemaksu neutraalsuse põhimõttest saama sisendkäibemaksu kohe maha arvata ka juhul, kui ta ei asu soetatud ehitist kohe majandustegevuses kasutama. Vastasel korral võib käibemaks kumuleeruda.¹⁶⁷

Airbnb puhul on võimalik üürida kas pikkajaliselt kui ka lühiajaliselt, seega ei saa eespool mainitud tunnuse põhjal teha järelduse, kas on tegemist majutusteenusega või VÕS tähenduses üürilepinguga. Autor on arvamusel, et väga olulist rolli mängib teenusepakkuja tahe ning tehingu eesmärk. See põhimõte kohaldub ka maksuõiguse kehtestamisel. Airbnb kasutamisel, tekib igal keskmisel mõistlikul inimesel arusaam, et tegemist on lühiajalise majutusteenusega.

¹⁶⁶ 02. märtsist 2016, RHKo nr 3-3-1-47-15

¹⁶⁷ Elling, T., (2016). Eluruumi renti saab ikkagi teatud tingimustel käibemaksuga maksustada. Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal, 06.aprill 2016
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=1845->

Teenusesaajad reeglina ei soovi tasuda nii suurt tasu pikajaliseks üüriks.¹⁶⁸ Pikajaline tüür on reeglina soodsam, kui elada sama ja majutusteenust pakutavas hotellis või muul sarnases asutuses. Määravaks võib olla TurS § 17 lg 3 p 2 sätte, et igal juhul, kui tegemist on mitte VÕS § 272 lg 4 p 1 sätestatud, siis on tegemist majutusteenusega. Seega, peavad Airbnb kaudu tegutsevad teenusepakkujad koguma ning teenusesaajad tasuma 9% käibemaksu.

3.2.4.2. Veebiplatvormi käibemaksu tasumise kohustus

Viimasel ajal jagamismajanduse puhul pööratakse rohkem tähelepanu võimalikule töösuhte olemasolule. Käesoleva töö peatükis 2.4 oli näidatud kui palju märkimisväärset lahendit on juba olemas teistes Euroopa riikides seoses töösuhete tuvastamisega. Nagu eespool oli juba minutud, kui on tuvastatud töösuhete või käsundisuhete olemasolu, koos tulumaksu kinnipidamise ja sotsiaalmaksu tasumise kohustusega, platvormil tekkib käibemaksu tasumise kohustus. Käibemaksu tasumise kohustus tekkib sellepärast, et käibe tekkib mitte tema töötajatel kui ta osutab sõiduteenust, vaid platvormil isiklikult. Tegemist on juba veebiplatvormi enda ettevõtlusega, sest sellisel juhul teenuseosutajana on veebiplatvorm.

Teiselt küljelt, kui veebiplatvorm maakleri või agendina osutab teenuseosutajale teenuse, mille sisuks on tehingu sõlmimine teenuseosutaja ja teenusesaaja vahel (või vastupidi, teenusesaajale osutatakse teenust, mille sisuks on lepingu sõlmimine teenusesaaja ja teenuseosutaja vahel). Veebiplatvorm esitab kliendile arve vahendustasu kohta.

Vastavate lepinguliikide definitsioonid leiame võlaõigusseadusest (VÕS) ning töö teises peatükis. Maaklerilepinguga seonduvat reguleerivad VÕS §-d 658–669 ja agendilepinguga seonduvat §-d 670–691. Käibemaksuarvestuse seisukohast ei ole agendi ja maakleri tegevusel vahel erinevusi, mõlemal juhul on tegemist ühtemoodi vahendusteenusega. Kahe lepinguliigi sisulised erinevused puudutavad vahendaja ja kliendi omavahelisi suhteid.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Kui võrrelda sama asukohaga üüripakkumiste hinnad veebiportaalil www.kv.ee ja Airbnb majutusteenust pakutavatel, siis ühe kuu hind Airbnb puhul on umbes 30-35% suurem kui üürida pikkajaliselt üürilepingu sõlmides.

¹⁶⁹ Põhiline erinevus on selles, et agent on püsivalt seotud ühe tehingupoolega, kellele ta otsib partnereid (nt kindlustusagent, müügiesindaja jne), seevastu maakler on lepingupooltest sõltumatu – tema ülesanne on kokku sobitada erinevaid ostjaid ja müüjaid ning iga vahendatav tehing on unikaalne. Sellest tulenevalt sarnaneb

Vahendusteenuse olemust annab edasi mõiste „kliendi nimel ja kliendi arvel”. Näiteks telekommunikatsiooniettevõtte müügiagendi ülesandeks on sõlmida seltsi telekommunikatsiooni lepinguid. Samuti võib agendilepinguga olla tegemist siis, kui eespool toodud prostitutsiooni vahendamise näite juures maksaks lõbumajapidaja taksojuhile iga majja toodud kliendi pealt tasu või kui puskariajaja näites saaks memm iga uue kliendi eest topsi vägijooki.

„Kliendi nimel” tähendab seda, et veebiplatvorm on teenuseosutaja esindaja – teenuseosutaja on andnud veebiplatvormile vastava volituse. Esinduse ja volitusega seonduvat reguleerivad tsiviilseadustiku üldosa seaduse Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) §-d 115–131. Esindaja poolt esindatava nimel tehtud tehingutest tekivad õigused ja kohustused esindataval, mitte esindajal.

Esindaja maht võib olla erinev, näiteks võib veebiplatvormil olla ainult õigus tutvustada teenusesaajale teenuseosutaja pakutavat teenused, õigus pidada teenusesaajaga läbirääkimisi, õigus kirjutada teenuseosutaja eest lepingutele alla etteantud tüüptingimuste ja hinnakirjade piires jne. Kuid veebiplatvormile võib olla antud õigus ise lepingutingimustes (sh hinnas) kokku leppida, samuti võib veebiplatvormil olla õigus kirjutada teenuseosutaja nimel välja arveid ja kviitungeid ning teenuseosutaja nimel teenusesaajalt raha vastu võtta.

Kõikidel juhtudel on tegemist vahendamise ja vahendusteenust maksustatakse sõltumata sellest, kui suur oli veebiplatvormi volituste maht konkreetse tehingu vahendamisel. Praktikas on tavaliselt agentidel suuremad volitused (eriti müügiagentide puhul), kuna nemad vahendavad tihti sarnaseid tooteid standardsetel tingimustel, mistõttu ei ole vajalik iga tehingu eelnev heakskiitmine käsundiandja poolt. Kuna maaklerite vahendatavad tehingud on unikaalsed, siis on maaklerite volituste maht tavaliselt väiksem, see võib piirduda ka üksnes poolte kokkuviimisega või tehingu sõlmimise võimalusele viitamisega (nt kinnisvaramaakleri puhul).

„Kliendi arvel” tähendab seda, et vahendaja ei võta omale vastutust vahendatava tehingu täitmise eest. See sõna rõhutab veelkord, et agendi (maakleri) ja tema kliendi vahel on esindussuhe. Kui tegutsetakse teise isiku nimel, siis tegutsetakse ka teise isiku arvel. Nagu eespool viidatud TsÜS sätetest tuleneb, tekitab esindaja toiming õigusi ja kohustusi esindatavale. Seega kui

agendileping rohkem töölepingule (vt ka VÕS § 670 lg 3) ja agendi töö tavalise müüja tööle, maakler aga peab tegutsema kui erapooletu ekspert ja lepitaja, kes peab olema mõlema lepingupoole silmis võrdselt usaldusväärne ning suutma lahendada lepingupoole vahelisi lahkarvamusi.

veebiplatvorm sõlmib teenuseosutaja nimel teenusesaajaga lepingu, siis tähendab see seda, et teenusesaajal tekib suhe teenuseosutajaga ning teenusesaaja ja teenuseosutaja omavahelised suhted ei sõltu sellest, kas ja kelle vahendusel leping sõlmiti.¹⁷⁰

Kui veebiplatvorm kirjutab teenuseosutaja nimel teenusesaajale välja arve, siis tekib teenusesaaja kohustus maksta arvel näidatud summa teenuseosutajale (mitte veebiplatvormile). Kui veebiplatvormil on volitus võtta teenusesaajalt vastu sularaha, siis on veebiplatvorm kohustatud selle raha edasi andma teenuseosutajale (arvates sealt maha nt oma vahendustasu, kui nii on kokku lepitud).

Kui teenuseosutaja ei täida veebiplatvormi vahendusel sõlmitud lepingut (nt ei saada kaupa kokkulepitud tähtajaks) või rikub lepingu tingimusi (nt saadab ebakvaliteetse kauba), siis peab teenusesaaja esitama oma pretensioonid teenuseosutajale, mitte veebiplatvormile (lepingus võib olla küll kokku lepitud, et suhtlemine käib veebiplatvormi kaudu, kuid see ei muuda veebiplatvormi vastutavaks). Vahendaja kohustused piirduvad tehingupoolte kokkuviiemisega ja tehingu ettevalmistamisega.

Tehingu tegemine „kliendi nimel ja arvel” määrab käibemaksuarvestuse reegli – kuna vahendaja ise ei ole vahendatava tehingu osaline, siis ei teki vahendajal sellest tehingust käivet. Vahendaja käibeks on vahendusteenus ja käibemaksuga maksustatava käibe suurus on vahendustasu (agenditasu, maakleritasu).

Siinjuures ei ole vahet, kas vahendaja saab oma tasu kliendilt (siinkohal teenusepakkuja) või arvab ta selle maha rahast, mille teenusesaaja maksis veebiplatvormile ja veebiplatvorm maksab edasi teenusepakkujale. Vastavalt tuleb esitada teenusepakkujale ka arve. Tavaliselt maksab vahendustasu ainult üks tehingupool (teenusepakkuja), kuid sugugi harv ei ole juhus, kus vahendustasu maksavad mõlemad pooled (seda eriti maakleritasu puhul).¹⁷¹

Maksustamine ei sõltu sellest, kas vahendatakse ostu või müüki, kaupa või teenust. Ühte tehingut võib vahendada mitu vahendajat (nt rahvusvaheliste kaubatehingute puhul võivad nii müüja kui ka ostja kasutada oma agenti). Võimalik, et tehingu erinevates etappides kasutatakse erinevaid

¹⁷⁰ L.Lehis. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2017. Eesti Maksumaksjate Liit. Tartu

¹⁷¹ K.Sein jt. Lepinguõigus . Juridica. 2017

vahendajaid (nt üks agent korraldab kauba müügi, teine kauba veo, kolmas kindlustuse, neljas ladustamise jne). Keerulisemate tehingute puhul võib ette tulla isegi vahendamisteenuse vahendamist.

Üldjuhul maksustatakse vahendamisteenust maksumääraga 20%, seda ka siis, kui vahendatav tehing on maksuvaba. Näiteks kinnisvaratehingu vahendamine on alati käibemaksuga maksustatav, kuigi tehing ise on tavaliselt maksuvaba.

Mõne kauba ja teenuse puhul näeb käibemaksuseadus siiski ette, et maksuvabastus või soodusmäär laieneb ka vahendamisele (nt kindlustusteenuse või väärtpaberitehingu vahendamine, vt KMS § 16 lg 2 punktid 1 ja 5). Kui taoline klausel puudub, siis tuleb vahendusteenus maksustada üldkorras.¹⁷²

Mis aga puudutab käibe tekkimise koha määramise reegleid, siis kehtib põhimõte, et vahendusteenus maksustatakse samas kohas, kus vahendatav tehing. See tähendab, et 0% maksumääraga maksustatava tehingu (eksport, ühendusesisene käive, teenuse osutamine välismaa kliendile jne) vahendamine maksustatakse enamikel juhtudel samuti 0% määras (vt KMS § 10 lg 2 p 10, § 15 lg 4 p 7). See on ka põhjendatud, sest vahendustasu moodustab ühe osa vahendatava kauba või teenuse hinnast, mis maksustatakse sihtkohamaal (nt kauba impordil tolliväärtuse osana või teenuse puhul pöördmaksustamise korras).

Vahendusteenust ei saa tarbida ilma vahendatavat kaupa või teenust tarbimata. Tulenevalt sihtkohamaa põhimõttest tuleb vahendusteenuse väärtus maksustada samas riigis, kus maksustatakse vahendatav kaup või teenus.

¹⁷² T. Elling, Käibemaks. Abiks tudengile ja töötavale parktikule, Tallinn, OÜ KMS, 2014

KOKKUVÕTTE

Magistritöö eesmärk oli analüüsida kas teenusesaaja ja teenusepakkuja vahelise suhetesse sekkunud kolmas osapool ehk veebiplatvorm muudab kuidagi teenuse osutamise maksustamist ja kas maksu tasumise või kogumise kohustus on ainult teenuseosutajal või ainult veebiplatvormil. Töö eesmärgi saavutamiseks analüüsis autor, mis suhted on veebiplatvormi ja kasutajate vahel. Kas võib juhtuda, et veebiplatvorm mingil ajal muutub tööandjaks kui jah siis mis tingimustel.

Töösuhete kvalifitseerimise jaoks autor kasutas UK ja USA vaidlusorganite praktikad, kuna nendel riikidel on juba välja kujunenud seisukoht mis tulevikus mõjutab ka kogu Euroopa praktikale. Esimeseks selliseks märguks oli Euroopa Kohtu otsus Uberi vaidluses Barcelona taksojuhtidega,¹⁷³ mille kohaselt kohus tunnistas Uber transporditeenuste osutamise ettevõtteks aga mitte vahendusteenust pakutavaks ettevõtteks. See, kas muud Uberi taolised platvormid samuti „transpordi valdkonna teenuseks” kvalifitseeruvad, sõltub konkreetse platvormi üksikasjadest. Oluline on Euroopa Kohtu poolt märgituna aga see, et transpordi valdkonna teenuste kohta ei ole Euroopa Liidus võetud vastu ühiseid eeskirju. Sellest tuleneb, et igal liikmesriigil on ülesanne ise reguleerida Uberi taoliste teenuste osutamine. Eestis on seda juba tehtud transpordiseaduse 01.11.2017 jõustunud muudatustega. Ehkki vahemärkusena tuleb mainida, et jõustunud seadusest on kadunud algne, jagamismajandust tervitav iseloom.

Kindlaks määrates mis suhted on veebiplatvormi osapoolte vahel, sai võimalikuks vastata järgmisele küsimusele kas veebiplatvorm on kohustatud koguma maksusid platvormi kasutajate asemel või võib, kui jah, siis millised ja kuidas.

Magistritöö autor tegi kindlaks, et veebiplatvormide puhul võivad eksisteerida erinevad õigussuhted. Üheks nendeks on töö- või käsundisuhted. Autor peab vajalikus mainima, et iga veebiplatvormi suhtes, peab tegema eraldi analüüsi aga kui teenusepakkuja on väga suures sõltuvuses veebiplatvormist ning platvorm ise on domineeriv (määrab lõpphinna, ise valib teenusepakkujad, sätestab muud kvalifitseerimistingimused, teeb reklaami jms ehk veebiplatvormil on õigus võtta vastu ühepoolseid ärilisi otsuseid, mis mõjutavad platvormi vahendusel tööd tegevaid isikuid), siis on suurel määral tegemist töö- või käsundisuhetega.

¹⁷³ Eko, 20.12.2017, *Asociación Profesional Elite Taxi versus Uber Systems SpainSL*

Sellisel juhul veebiplatvormil tekib tulumaksu kinnipidamise kohustus TuMS § 40, sotsiaalmaksu tasumise kohustus SMS § 2 järgi ning käibemaksu tasumise kohustus. Paratamatult need tagajärjed saavad koos.

Veebiplatvormi vahendusel tööd tegev isik võib olla iseseisev lepingupartner. Õigusliku aluse selleks annavad veebiplatvormide poolt välja töötatud tüüptingimused, millega isik peab kas nõustuma või loobuma teenuse kasutamisest. Analüüsides veebiplatvormide poolt väljatöötatud kasutustingimusi töötajate õigusliku kvalifikatsiooni osas, leidis autor, et veebiplatvorm ei pea ennast reeglina veebiplatvormi vahendusel tööd tegeva isiku tööandjaks. Veebiplatvorm peab ennast ainult info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel pakutava suhtluskanali võimaldajaks teenuse osutaja ning teenuse kasutaja vahel, kellel on koostööplatvormi vahendusel võimalik üksteisega kontakteeruda.

Eelnevale tuginedes saab järeldada, et koostööplatvormide nägemuses on nende vahendusel tööd tegevad isikud reeglina iseseisvad lepingupartnerid. Selline iseseisvatele lepingupartneritele vastav suhe võib tõepoolest esineda, kui koostööplatvorm tegutseb ainult teenuse pakkuja ning teenuse kasutaja vahelise suhtlemise vahendajana ning küsib selle eest ainult teenustasu. Kui aga koostööplatvormi tegevus on intensiivsem, tuleb kaaluda, kas töötajate puhul ei ole mitte tegemist töötajate või majanduslikult sõltuva töötajatega. Samuti tuleb tähele panna, et koostööplatvormi poolt väljatöötatud tüüptingimused ei pruugi haakuda reaalse tegelikkusega ning tuleb vaadata, milline on töötajate ja koostööplatvormi vahelise suhte sisu tegelikkuses, sest olukorra maksuõigusliku tõlgendamise puhul peamine on tehingu eesmärk aga mitte lepingu sõnastus.

Kui siis ei ole tuvastatud, et tegemist töö- või käsundisuhetega, platvormipidaja ja teenuseosutaja vahelist õigussuhet tuleks käsitleda kui maaklerilepingut VÕS § 658 mõistes. Platvormipidaja osundab lepingu sõlmimise võimalusele, mis seisneb veebiplatvormi kaudu infrastruktuuri pakkumises. Teenuse saaja kohustus teenuse osutaja omast ei erine. Samuti on platvormipidaja kohustus jätkuvalt võimaldada veebiplatvormi keskkonda, et teenusesaaja saaks tõhusalt leida endale sobiva teenuse. Maaklerilepingu tuvastamise käigus rõhutab autor ka seda, et võib tekkida maksuõiguslik arusaamatus seoses sellega, et maakler ei avalda kes on tegelik teenuseosutaja. Taolise olukorra lahenduse toob VÕS § 669 lõige 2, mis sätestab, et sel juhul vastutab maakler

tema poolt vahendatud või osutatud lepingupoole kohustuste täitmise eest, kelle nime ta ei avaldanud.¹⁷⁴ Sarnaselt toimub ka maksustamine.

Hetkel kehtiv Eesti õigus ei anna täielikku ülevaadet, kuidas reguleerida jagamismajanduses olevate veebiplatvormides olevate kolmnurksuhetes tekkivatest õigussuhteid ja kuidas ennetada maksuvarjatust. Hetkel kehtiv õigus tagab vähemalt küll minimaalsel määral tarbija ja ettevõtja õigused, mis puudutab lepingu sõlmimise viisist tulenevat teavitamiskohustust. Küll aga veebiplatvormide kolmnurksuhe oma unikaalsuse tõttu vajaks autori hinnangul Eesti siseriiklikus õiguses platvormipidaja ja tema kasutajate kohustuste täpsustamist. Autori arvamusel, peab veebiplatvormi tegevuse reguleerida nii, et seda oleks läbipaistvam ning avatum kuid seda võib tuua olukorrani, et nende populaarsus väheneb.

¹⁷⁴ Säte puudutab ainult maaklerilepingut sellepärast, et agent on alati seotud üle lepingupoolega, mistõttu ei ole tõenäoline, et ta hakkaks seda isikut teise lepingupoole eest varjama. Kui ta seda siiski teeb, siis kvalifitseerub agendileping esmalt maaklerilepinguks ja seejärel rakendub VÕS § 669 lg 2.

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ ЭКОНОМИКИ СОВМЕСТНОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ

В наше время уже никого не удивить таким термином, как «инновация», «Интернет площадка» или «экономика совместного потребления». Социальная сеть «Facebook» или занимающаяся электронной коммерцией платформа «Amazon» уже больше десяти лет находятся в широком доступе и уже являются неотъемлемой частью жизни большинства людей в мире.

Когда мы говорим об Интернет-платформах (далее по тексту «платформа»), мы связываем себя с экономикой совместного потребления. Главной идеей такой экономики является совместное потребление каких-либо предметов или услуг, за деньги или бесплатно. Главной отличительной чертой таких платформ является то, что они на прямую связаны с развитием технологий и Интернет среды в целом.

В данной магистерской работе автор сосредоточился на нескольких платформах, которые по своему заверению, оказывают услуги последничества — это эстонская платформа Таксифай, Убер и Аирбнб, но в автор не исключает и приведения в пример других, схожих платформ. Для анализа платформ, где совместно потребляется товар, необходимо проводить отдельный анализ. Следует отметить, что как в Эстонии так и во многих других странах и в Европейском союзе в целом, отсутствует регуляция экономики совместного потребления и Интернет-платформ.

Налоговое бремя так или иначе связана с физическими лицами как на прямую, так и косвенно. В ходе развития экономики совместного потребления, всё чаще закрадывается сомнение по поводу правовых отношений внутри платформы. Возникает так называемый «треугольник», в который входят а) Интернет-платформа б) потребитель в) лицо, которое предоставляет услугу. Нельзя на прямую сказать, что стороны являются лицами, взаимодействующие сугубо в поле договорных отношений. Уже с 2015 года, в Великобритании и США уполномоченные инстанции выносят решения не в пользу платформ и отношения между лицом, предоставляющим услугу через платформу самой Интернет-платформой, являются трудовыми. Данные решения были сделаны прежде всего в спорах с Uber и другими похожими платформами, которые предоставляют услуги наземной перевозки, по типу такси. Конечно, же на основании вышеупомянутых решений,

нельзя сказать, что так является в каждом случае. Трудовые отношения между Убером и лицами, предоставляющими услуги перевозок были доказаны на основании нескольких признаков

- а) Конечную или наивысшую цену за поездку устанавливает платформа;
- б) платформа существенно доминирует над лицом, предоставляющим услуги
- в) платформа сама выбирает кто может предоставлять услуги, а кто нет
- г) каждое лицо оценивают, т. н. действуют определённые стандарты

Вышеупомянутые пункты не являются окончательными и императивными. Безусловно данные характеристики необходимо оценивать в совокупности, а никак не отдельно.

Как известно, в отношении налогового права не является определяющим то, какой договор заключён между сторонами, как в гражданском праве. Между сторонами может быть заключён и договор продажи, но если основная цель этого договора и сделки в целом — предоставление услуг, то налоговые обязательства будут касаться именно налогообложения услуг, а не товара.

Исходя из вышперечисленного, если между платформой и лицом, предоставляемым услугу доказано существование трудовых отношений, платформа обязана уплатить все необходимые налоги, в именно — удержать с зарплаты подоходный налог, уплатить социальный налог и налог с оборота.

С другой стороны, есть платформы, в которых не прослеживается наличие трудовых отношений. Правовые отношения в таких платформах квалифицируются как маклерские. В Эстонии данные отношения регулируются обязательственно-правовым законом, а именно § 658 и последующие. В данном случае, маклер должен сделать всё из себя зависящее, чтобы потребитель и лицо, оказывающее услугу заключили между собой договор. Маклер, как правило, действует в интересах одного конкретного лица, но не себя. В таких отношениях, маклер получает плату за услугу и на этом его функция кончается. В то же время, платформа может оказывать такие услуги лицу неоднократно, тогда отношения могут походить на схожую маклерской форме — агентская. Закон не

утверждает существенной разницы между маклером и агентом. Но и в этом случае есть правовой нюанс

Согласно § 661 обязательственно-правового закона Эстонии, маклер может не раскрыть потребителю кто является этим самым лицом, оказывающим услугу. Маклеры пользуются таким правом в основном, чтобы не выдать очень перспективное лицо, которое платит маклеру за его услуги. Налогово-таможенный департамент Эстонии никак не сможет узнать кто являются этими лицами, оказывающими услуги через платформу, так как, платформа не обязана раскрывать такие данные без согласия лица. В данном случае может возникнуть вопро, кто тогда платит налог с оборота или иной применимый, если маклер не раскрывает лицо. В таком случае маклер, а именно платформа, сама должна удержать и уплатить все необходимые налоги, согласно § 669 ч.2 обязательственно-правового закона.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Awad, T., El-Shiby, D. Assessing the Effect of Consumers' Profiles and Attitude towards Push Notifications and Future Shopping Intentions. – Global Journal of Emerging Trends in e-Business, Marketing and Consumer Psychology 2014/2.
Arvutivõrgus:[http://globalbizresearch.org/files/id_3001_gjetemcp_tamer-aawad_dina - ashraf-el-shihy-57357.pdf](http://globalbizresearch.org/files/id_3001_gjetemcp_tamer-aawad_dina-ashraf-el-shihy-57357.pdf)
2. Batura O., et al. Online Platforms and the EU Digital Single Market A response to the call for evidence by the house of lord's internal market sub-committee. E-Economics, 23.11.2015
3. Belk, R., 2014. You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. *Journal of Business Research* 67
4. Busch, C., Schulte-Nölke, H., Wiewiórowska-Domagalska, A., Zoll, F., The Rise of the Platform Economy. A New Challenge for EU Consumer Law. *Journal of European Consumer and Market Law*, vol. 5, iss. 1, (2016), pp. 3-10 2016
5. Chuah, J. C. T. Law of international trade. London: Sweet & Maxwell 2001, lk 58; D. Busch, L. Macgregor (ed). The Unauthorised Agent Perspectives from European and Comparative Law. Cambridge University Press: New York 2009
6. Crespo, Y. Uber v. Regulation: "Ride-Sharing" Creates a Legal Gray Area. *University of Miami Business Law Review*, 2015
7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Online Platforms and the Digital Single Market, Opportunities and Challenges for Europe, {SWD(2016) 172 final}, Brussels, 25.5.2016 COM(2016) 288 final
8. C von Bar, Clive, E., Schulte-Nölke, H. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (edaspidi ka kui DCFR). European Law Publishers GmbH, Munich, 2009.
9. Döbler, T. Wissensmanagement: Open Access, Social Networks, Ecollaboration. VS Verlag für Sozialwissenschaften: 2010

10. Eisenbrey, R., Mishel, L., Uber business model does not justify a new “independent worker” category, Economic Policy Institute, 2016
11. Eljas-Taal, K.Rõa, K.Lauren, A., Vallistu, J., Müürisepp, (2016). Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis
12. Elling T., Käibemaks. Abiks tudengile ja töötavale parktikule, Tallinn, OÜ KMS, 2014
13. European Commission. Commission Staff Working Document Online Platform. Accompanying the Document Communication on Online Platforms and the Digital Single Market {COM(2016) 288}, SWD(2016) 172. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=15947
14. European Commission. Commission staff working Document. A Digital Single Market Strategy for Europe - Analysis and Evidence. SWD (2015) 100 final, 06.05.2015. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015SC0100&from=EN>
15. European Commission. Regulatory environment for platforms, online intermediaries, data and cloud computing and the collaborative economy. Public consultation, 24.09.2015. Arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=10932
16. European Commission. Commission staff working Document. A Digital Single Market Strategy for Europe - Analysis and Evidence. SWD (2015) 100 final, 06.05.2015. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015SC0100&from=EN>
17. Euroopa Komisjoni teatis (2016). Euroopa jagamismajanduse kava. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16881>
18. European Data Protection Supervisor. Privacy and competitiveness in the age of big data: The interplay between data protection, competition law and consumer protection in the Digital Economy, March 2014. Arvutivõrgus: <http://www.statewatch.org/news/2014/apr/eu-edps-competition-law-big-data.pdf>
19. Felson, M., Spaeth, J., 1978. Community Structure and Collaborative Consumption: A Routine Activity Approach. *American Behavioral Scientist*, vol. 21, no 4.
20. G. Reinhold. Füüsilise isiku vastutus juriidilise isiku maksuvõla eest. Bakalaureusetöö. Tartu: TÜ Õigusteaduskond 2012,

21. G. Reiner. HGB § 93/12. – D. Joost, L. Strohn (Hrsg). Handelsgesetzbuch: HGB Band 1: §§ 1-342e. 3. Aufl. München: C.H.BECK/Vahlen 2014; N. Kouladis
22. Harris, S. D., Krueger, A. B., A Proposal for Modernizing Labor Laws for Twenty First - Century Work: The —Independent Workerl, The Hamilton Project, 2015
23. Hawksworth J. and Vaughan R. (2014). "The sharing economy – sizing the revenue opportunity". PricewaterhouseCoopers. Retrieved 2016-08-0
24. Helene Meel. E-kaubandus ja käibemaks. Eurooa Liidu regulatsioon ja selle muutmise kavad. Juridica I/2002
25. Jagamismajanduse põhimõtete rakendamine Eesti majandus- ja õigusruumis. Lõpparuanne. 14.11.2016. Ernst & Young. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/lopparuanne.pdf>
26. Kapoor, R Lessons From The Sharing Economy. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://techcrunch.com/2014/08/30/critical-lessons-from-the-sharing-economy>
27. Kassan, J., Orsi, J. The LEGAL Landscape of Sharing Economy. - Journal of Enviromental Law and Litigation. 2012, vol 27, no.14, pp. 1-20
28. Koolhoven, R., Neppelenbroek, E. D. C., Santamaría Echeverria, O. E., Verdi Th.P.L. Impulse paper on specific liability issues raised by the collaborative economy in the accommodation sector: Paris - Amsterdam -Barcelona. University of Groningen, Faculty of Law, 2016, lk 3-7.)
29. Kull, I. jt. Võlaõigus I Üldosa. Tallinn: Juura 2004
30. Köts, H., Flessner, A. European Contract Law. Volume one: Formation, Validity, and Content of Contracts; Contracts and Third Parties. Oxford: Clarendon Press 1997.
31. L.Lehis. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Juura, 2012
32. L.Lehis. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2017. Eesti Maksumaksjate Liit. Tartu
33. L. Lehis, Maksuõiguse üldpõhimõtted, Juridica 1999, nr 5, lk 239-253
34. Lieber, R. Share a car, Risk Your Insurance. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.nytimes.com/2012/03/17/your-money/auto-insurance/enthusiastiv-about-car-sharing-your-insurer-isnt.html?_r=0

35. Lobel, O. The Law of the Platform. Legal Studies Research Paper Series. Research Paper No. 16-212. University of San Diego 2016. Arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2742380
36. Maksu- ja Tolliameti seisukoht töösuhete varjamise kohaselt: <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulu-kulu-kaive-kasum/muudatused/tegeliku-toosuhte-varjamine>
37. Maksu- ja Tolliamet: Uberi ja Taxifu autojuhtide tulu maksustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.emta.ee/et/registreerimine-ettevotlus/fuusilisest-isikust-ettevotjale-fie/kasulik-teave/uber-voi-taxify>
38. Maksu- ja Tolliamet: Füüsilise isiku üüritud tulu maksustamine alates 2016. aastast. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.emta.ee/et/eraklient/tulu-deklareerimine/fuusilise-isiku-uuritulu-maksustamine-alates-2016-aastast>
39. Malhotra, A., Alstynne, M. The Dark Side of the Sharing Economy...and How to Lighten It. - Communications of the ACM. 2014, vol. 57, no. 11, pp 24-27
40. Maxwell, W., Pénard, T. Regulating digital platforms in Europe – a white paper. Hogan Lovells 2015. Arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2584873
41. Moses, L. B. Adapting the law to technological change: a comparison of common law and legislation. University of New South Wales Law Journal 2003. Arvutivõrgus: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/UNSWLawJl/2003/33.html>
42. Oja, T. Inimeselt inimesele laenamine on reguleerimata valdkond. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://majandus24.postimees.ee/2096818/inimeselt-inimesele-laenamine-onreguleerimata-valdkond>
43. Opermann, T. Euroopa õigus. Tallinn: Juura 2002
44. Oram, A. Peer-to-peer: Harnessing the Benefits of a Disruptive Technology. O'Reilly Media: 2001, 432
45. Orsi, J. Cooperation Law for a Sharing Economy. Arvutivõrgus kättesaadav : <http://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/10535/6722/Cooperation%20La65w%20for%20a%20Sharing%20Economy%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
46. Owen, T. Airbnb Could Soon Do \$1 Billion A Year In Revenues. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.businessinsider.com/airbnb-billion-revenues-2013-1>

47. Pihlak, M. Eluruumi kvaliteedi mittevastavus lepingutingimustele müüja ja kinnisvaramaakleri vastutuse alusena. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool: 2015
48. Pulk S., Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus, Tallinn, Juura. 2001
49. Tammert P., Maksundus, Tallinn, 2005
50. Tomberg, P. Mis on isePankur.ee ning kogukondlik laenamine?
[<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=955>]
51. Tikk, E., Nõmper, A. Informatsioon ja õigus. Tallinn: Juura 2007.
52. Tuul, K. Pilveteenuse osutamisel tekkiva õigussuhte kvalifitseerimine Eesti õiguses.
Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2014
53. Sartor, G. Cognitive automata and the law: electronic contracting and the intentionality of software agents. - Artificial Intelligence and Law 2009/4
54. Surdanjan.A., The sharing economy : the end of employment and the rise of crowd-based capitalism
55. Van Gorp, N., Batura, O. Challenges for Competition Policy in a Digitalised Economy. European Parliament, IP/A/ECON/2014-12, juuli 2015. Arvutivõrgus: kättesaadav
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542235/IPOL_STU\(2015\)542235_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542235/IPOL_STU(2015)542235_EN.pdf)
56. Varul, P jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010.
57. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016.
58. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2009.
59. Varul. P. jt (koost). Tsiviilõiguse üldosa. Tartu: Juura 2012.
60. von Bar, C. et al (ed). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR). Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Arvutivõrgus:
http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf
61. Võimre. U., Kägi K. Käibemaks, Tallinn: Äripäeva Kirjastuse AS, 2007
62. Weinberg, J., Gig News: Brazilian Judge Finds Uber Driver Is Employee

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

63. Võlaõigusseadus, RT I 2001, 81, 487, RT I, 31.12.2017, 8.
64. Tsiviilseadustiku üldosa seadus, RT I 2002, 35, 216, RT I, 20.04.2018, 21
65. Infoühiskonna teenuse seadus, RT I 2004, 29, 191, RT I, 12.07.2014, 48
66. Maksukorraldusseadus, RT I 2002, 26, 150, RT I, 03.04.2018, 6
67. Käibemaksuseadus, RT I 2003, 82, 554, RT I, 28.11.2017, 18
68. Tulumaksuseadus, RT I 1999, 191, 903, RT I, 22.01.2018, 10
69. Sotsiaalmaksuseadus, RT I 2000, 102, 675, RT I, 28.12.2017, 76
70. Turismiseadus, RT I 2000, 95, 607, RT I, 12.07.2014, 144
71. Majutusettevõttele esitatavad kohustuslikud nõuded ja majutusettevõtte tunnustamise kord, RTL 2001, 27, 241

EUROOPA LIIDU NORMATIIVAKTID

72. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/1535, 9. september 2015, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (kodifitseeritud tekst) – ELT L 241, 17.09.2015, lk 1 -15.
73. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ, 8.06.2000, infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) – ELT L 178, 17.07.200, lk 1 -16.
74. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/83/EL, 25. oktoober 2011, tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ – ELT L 304, 22.11.2011, lk 64-88.
75. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/34/EÜ, 22. juuni 1998, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord. – EÜT L204, 21.07.1998, lk 37-48.

76. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 98/48/EÜ, 20. juuli 1998, millega muudetakse direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord. – EÜT L217, 05.08.1998, lk 8-15.
77. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 524/2013, 21. mai 2013, tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise määrus) – ELT L 1 65, 18.06.2013, lk 1-12.
78. Nõukogu direktiiv, 18. detsember 1986, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (86/653/EMÜ) – EÜT L 382, 31.12.1986, lk 17-21

KASUTATUD TEISTE RIIKIDE NORMATIIVAKTID

79. Code de la consommation. Version en vigueur au 22 février 2017. Arvutivõrgus:
https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=49A2EA1C448897342EC90A89A9A51AF1.tpdila23v_1?cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20170222

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Kastutatud Eesti kohtupraktika

80. RKTko 19.12.2007, 3-2-1-117-07
81. RÜko 12.05.2015, 3-2-1-82-14
82. RKHko 11.09.2015, 3-3-1-25-15
83. RKHko 06.10.2015, 3-3-1-12-15
84. RKTko 14.06.2005, 3-2-1-3-05

Kastutatud Euroopa Liidu kohtupraktika

85. EKO 29.02.1996, C-215/94, Jürgen Mohr versus Finanzamt Bad Segeberg

86. Ko 7.12.2010, C-585/08, *Pammer ja Hotel Alenhof*
87. EKo, 11.03.2015, *Cotter et al. v. Lyft, Inc.*
88. EKo 15.10.2015, C-168/14, *Grupo Itevelesa jt*
89. EKo 28.07.2016, C-191/15, *Verein für Konsumenteninformation.*
90. EKo 20.12.2017, C-434/15, *Asociación Profesional Elite Tax*

Teiste riikide vaidlusorganite praktika

91. Employment Tribunals between *Aslam v. Uber*, Case nos: 2202550/2015 and others, 28 October 2016.
92. *O'Connor v. Uber Technologies, Inc. et al.*, C13-3826 EMC, March 11 2015.
93. *Uber v. Barbara Berwick*, Superior Court of California, Case nr. CGC-15-546378, June 3 2015
94. California Unemployment Insurance Appeals Board, Case No. 5371509 (Formerly Case No. 5338037), *Uber v. Claimant*

MUUD ALLIKAD

95. Airbnb.com. Koduleht: <https://airbnb.com>
96. Amazon.com koduleht. Kättesaadav Internetis : <https://amazon.com>
97. Couchsurfing koduleht: <https://www.couchsurfing.com>
98. Taxify koduleht: <https://taxify.ee>
99. Facebook koduleht. Kättesaadav Internetis: <https://www.facebook.com>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Georgi Džaniašvili,

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Jagamismajanduse maksustamine“ mille juhendaja on dr. iur. Lasse Lehis

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas 22.04.2018